

**МЕЖДИННА ОЦЕНКА
НА
ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ НА
ОБЩИНА ГАБРОВО 2005 - 2013 г.**

ДОКЛАД

**По поръчка: „Изготвяне на междинна оценка на Общинския план за развитие на
Община Габрово 2005-2013”**

Изпълнител: «Проксима Консулт» ЕООД

Съдържание

Резюме на заключенията и препоръките	5
Част 1: Цели, методи и дейности на междинната оценка на ОПР на Община Габрово 2005 – 2013	8
I. Въведение	8
II. Цел на междинната оценка	9
III. Методика на изпълнение на междинната оценка	10
Част 2: Оценка на изпълнението на ОПР на Община Габрово 2005-2013	11
I. Количествено определяне на целите и динамика на индикаторите	11
II. Оценка на изпълнение на приоритетите и целите на ОПР	18
Приоритет 1	18
Приоритет 2	22
Приоритет 3	30
Приоритет 4	37
Приоритет 5	39
III. Оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси	41
IV. Организация, изпълнение и наблюдение на ОПР на Община Габрово 2005 - 2013	44
Част 3: Заключение и препоръки	43
I. Заключение	43
II. Основни изводи	45
III. Препоръки	46
Приложения:	
Приложение 1: Разпределение на индикаторите за изпълнение на ОПР на Община Габрово 2005 – 2013	
Приложение 2: Съответствие на стратегическите цели на ОПР на Община Габрово с Приоритетите на Областна стратегия за развитие (ОСР) на Област Габрово 2005 – 2015, плана за развитие на Северен централен регион (СЦР) и Национална стратегия за регионално развитие (НСРР)	

Списък на използваните съкращения

БВП	Брутен вътрешен продукт
БДС	Брутна добавена стойност
ЕК	Европейска комисия
ЕС	Европейски съюз
ЗЗЗ	Закон за защитените зони
ЗООС	Закон за опазване на околната среда
ЗРР (2004)	Закон за регионалното развитие, приет 2004 г., отменен
ЗРР (2008)	Закон за регионалното развитие, приет 2008 г., действащ
ИСУН	Информационна система за управление и наблюдение
КФ	Кохезионен фонд
МРРБ	Министерство на регионалното развитие и благоустройството
МТСП	Министерство на труда и социалната политика
НСИ	Национален статистически институт
НСРР	Национална стратегия за регионално развитие
ОПАК	ОП „Административен капацитет” 2007-2013
ОПОС	ОП „Околна среда” 2007-2013
ОПР	Общински план за развитие
ОПРКБИ	ОП „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика” 2007-2013
ОПРР	ОП „Регионално развитие” 2007-2013
ОПРСР	Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство” 2007-2013
ОПРЧР	ОП „Развитие на човешките ресурси” 2007-2013
ОПТ	ОП „Транспорт” 2007-2013
ОПТП	ОП „Техническа помощ” 2007-2013
ОСР	Областна стратегия за развитие
ПРСР	Програма за развитие на селските райони 2007-2013
РПР	Регионален план за развитие
РЦВ	Райони за целенасочено въздействие
РЦП	Райони за целенасочена подкрепа
СКФ	Структурни и Кохезионен фондове
СЦР	Северен централен район от ниво 2
ТПП	Търговско промишлена палата

Списък на графиките и таблиците

Таблица №	Заглавие	Страница
Таблица 1	<i>Население към 1.02. 2011 г. в Община Габрово</i>	Стр. 13
Таблица 2	<i>Население към 1.02.2011 г. по местоживееене и пол в Община Габрово</i>	Стр. 13
Таблица 3	<i>Население в под, в и над трудоспособна възраст в Община Габрово към 1.02.2011 г.</i>	Стр. 13
Таблица 4	<i>Смъртност и естествен прираст в Община Габрово (на 1000 души)</i>	Стр. 14
Таблица 5	<i>Нетни приходи от продажби (млн. лв.)</i>	Стр. 15
Таблица 6	<i>Брой наети по трудово и служебно правоотношение</i>	Стр. 15
Таблица 7	<i>Средногодишно равнище на безработицата в Община Габрово - %</i>	Стр. 16
Таблица 8	<i>Брой безработни лица и профили на безработните лица към 31.12.2009 г. – рискови групи безработни (по данни на ДБТ)</i>	Стр. 16
Таблица 9	<i>Средна работна заплата на лицата по трудово и служебно правоотношение</i>	Стр. 16
Таблица 10	<i>Разходи за придобиване на материални дълготрайни активи (млн. лв.)</i>	Стр. 17
Таблица 11	<i>Интегрирани индикатори за подобряване на качеството на живот в Община Габрово</i>	Стр. 17
Таблица 12	<i>Брой нощувки 2005 – 2010 г.</i>	Стр. 38

РЕЗЮМЕ НА ЗАКЛЮЧЕНИЯТА И ПРЕПОРЪКИТЕ

Общинският план за развитие на община Габрово 2005 – 2013 г. (ОПР) е разработен и приет с Решение № 189/ 08.08.2005г. на Общински Съвет Габрово. Той е основен инструмент за прилагане на регионалната политика за устойчиво и балансирано развитие на общинско ниво и за ефективното управление на общината.

Основание за разработването на плана са разпоредбите на чл.14 от Закона за регионално развитие, съгласно които общинският план определя целите и приоритетите на развитие, както и финансовите ресурси за реализацията му. Съгласно изискванията на Закона, общинските планове за развитие са средносрочни планови документи, като сроковете за тяхното разработване се обвързват с циклите на държавното планиране.

Основното предназначение на този план е да се поставят на планова основа местните инициативи и да създаде конкретен документ, включващ цели, приоритети и мерки за ефективно и целево използване на ресурсите и решаване на приоритетни за общината проблеми и задачи. С това се обосновават стремежът и усилията на ръководството на Община Габрово да използва наличните ресурси и природни дадености по ефективен начин, за да осигури по-добри условия за реализация и по-висок просперитет на своето население.

Наблюдението на постигнатите резултати в процеса на изпълнение на стратегиите и плановите за регионално развитие се извършва с цел постигане на ефективност и ефикасност на стратегическото планиране, програмирането, управлението и ресурсното осигуряване на регионалното и местното развитие, като за стратегическите и плановите документи се изработват междинни и последващи оценки и доклади за тяхното изпълнение.

Настоящият доклад за междинна оценка на ОПР 2005 – 2013 на Община Габрово е изготвен във връзка с разпоредбата на с чл. 9, ал. 1 и ал.2, и чл. 33, ал.1 , и чл. 36, ал. 1 от Закона за регионалното развитие, както и в глава VIII на ОПР. Провеждане на мониторинг/наблюдение, оценка и актуализация. Той представя информация за:

- постигнатия напредък в изпълнението на целите и приоритетите за развитието на общината;
- възникналите проблеми и предприетите от компетентните органи действия за тяхното преодоляване;
- прогноза за очакваното изпълнение на целите и приоритетите на ОПР до края на периода на неговото действие

При изготвянето на междинната оценка е обработена и анализирана актуална статистическа и емпирична информация, публикувана официално от Националния статистически институт, ГРАО, Агенция по заетостта към Министерство на труда и социалната политика (МТСП) за периода 2005 - 2009 г. Проследен е конкретния принос на отделните оперативни програми за изпълнение на всеки от приоритетите на ОПР (използвани са данни от Информационната система за управление и наблюдение на структурните инструменти на ЕС – ИСУН), като е направена и експертна оценка в %.

Междинният доклад е важен документ, който очертава необходимостта от промени и действия във връзка с ефективното и ефикасното изпълнение на целите за развитие на регионите, определени с Националната стратегия за регионално развитие до 2015 г.

Оценяваният период 2005 – 2010 г. обхваща две важни за икономическото развитие на страната събития – присъединяването на България към Европейския Съюз и световната икономическа и финансова криза. В периода на разработване на Общинския план за развитие, който съвпада с предприсъединителния период на членство в ЕС, заложените приоритети и цели са съобразени с очакваното действие на Оперативните програми. След присъединяването на страната към ЕС през 2007 г. последва период на съгласуване и адаптиране на дизайна и механизмите на програмите от една страна и от друга изграждане на капацитет у бенефициентите за усвояване на европейските фондове. Този период съвпадна със световната икономическа криза, която се отрази негативно както на икономическото развитие на страната, така и на действието на европейските инструменти за подкрепа.

Проектите, по които се осъществяват дейности в Община Габрово през този период са ориентирани главно към стратегическите цели на ОПР свързани с приоритетно развитие и модернизиране на техническата инфраструктура, подобряване качеството на живот и социалната инфраструктура, повишаване на административния капацитет, изграждане на партньорства на различни нива, възстановяване и опазване на околната среда и развитие на екологичната инфраструктура. Целите на тези проекти са обвързани с възможностите за финансиране и ресурсите на община Габрово. Основен недостатък при извеждането на индикаторите, целите и показателите в ОПР е липсата на количествени и качествени стойности, които трябва да бъдат достигнати при реализация на ОПР.

При подготовка на следващия план за развитие е необходимо да се намали броя на стратегическите цели и операции, като се изведат на преден план тези, които имат отношение към овладяване на негативните демографски процеси и негативната динамика в движението на населението.

За оставащия период на действие трябва да се определят целеви стойности за индикаторите, да действат ясни и точни критерии и показатели, които да се достигнат. Същевременно поставените цели, мерки и действия трябва да са реално постижими. Необходимо е да се ускори работата по приоритети и проекти, чието изпълнение изостава.

Основни изводи:

1. Бъдещата приложимост на общинския план за развитие ще зависи от детайлното описание на една работеща и ефективна системата за управление, наблюдение и оценка на плана, която ще подпомогне изпълнителната власт и органите на самоуправление в общината, както и отговорните административни звена за постигане на европейските стандарти за добро управление.
2. Нужно е допълнително да се доразвият и прецизират индикаторите за резултат по такъв начин, че да позволяват да се измерят резултатите от изпълнението на всяка от заложените в плана мерки, като се разграничи изпълнението чрез проектно привлечени средства и чрез партньорство с бизнес структури. Особено важно е да се изяснят принципите на допълняемост. Така ще се засили ефекта – там където е необходимо и ще се осигури възможност за финансиране от СФ, в рамките на публичните или ПЧП. Особено е важно приоритетните частни инициативи да бъдат допълнени с публични мерки и конкретни проекти, подсилващи желаните ефекти на първите. Друго важно изискване е реализацията на интегрирани проекти, в които публичните „твърди” мерки се допълват с „меки” мерки. По този начин ще се осигури необходимата аргументация и защитимост на всеки един от проектите, заложен в тези програми.
3. Една част от целите и операциите са така заложен, че тяхното изпълнение не е във възможностите на Община Габрово – такива са една част от операциите в приоритетна ос 1 и приоритетна ос 3, те попадат извън възможностите на Общината и в националните политики и програми. При следващото планиране на ОПР Община Габрово трябва да прецизира този тип цели и операции.
4. Някои от целите и мерките са надобщински, т. е. тяхното изпълнение не е във възможностите на Община Габрово. В документа е голяма „тежестта” на 1-ви Приоритет, което носи риск – планът се

отваря към бизнеса, без да има механизми за наблюдение и контрол, както и средства да се реализират планираните операции/мерки в този приоритет. Ролята на Общината е най-вече да предостави среда на бизнеса – от гледна точка на инфраструктура, административно обслужване и процеси. В този смисъл ОПР е постигнал висока степен на изпълнение.

5. Следва да се разграничат възложените на Общината задължения и последващите ги финансови ангажименти, произтичащи от налагането на европейско законодателство (например в областта на енергийната ефективност и околната среда) и за тях да се търси държавно субсидиране, тъй като те не могат да се планират (да се следи принципът: „който налага – той плаща”);

6. При програмиране на следващия ОПР е добре целите (или операциите) да се допълнят със самостоятелна такава, свързана с устойчивото развитие на община Габрово. Това би могло да бъде създаване на мрежа от самоподдържащи се системи, които са едновременно икономически ефективни, обществено полезни и в хармония с околната среда. Изграждането на такива системи може не просто да реши голяма част от настоящите проблеми на общината, но и в същото време да преобърне цялостната представа за град Габрово, като един от „най-зелените” български градове. Важен елемент при определянето на един град като „зелен” е количеството отделяни от него емисии на въглероден диоксид и други вредни за атмосферата вещества. Това е и целта на използването на екологично-чисти превозни средства, въвеждането на ограничения за използването на автомобили, рециклирането на отпадъците, използването на възобновяеми енергийни източници, и не на последно място - следването на техническите изисквания за строеж на енергийно-ефективни сгради.

Препоръки:

С цел подобряване хода на изпълнението и наблюдението на ОПР, оценката предлага да бъдат предприети следните конкретни мерки:

1. Да се доразвие и прецизира системата от индикатори за резултат, за да позволява измерване на резултатите от изпълнението на всяка от заложените в плана мерки. Добре е да се направи разграничение между изпълнението чрез проектно привлечени средства и чрез партньорство с бизнес структури.
2. За оставащия период на действие до края на 2013 г. да се определят целеви стойности за всеки от индикаторите, които точно и ясно да посочват конкретните количествени цели, които следва да бъдат достигнати;
3. Да се приложи по-ефективна системата за управление, наблюдение и вътрешна оценка на плана, която да отчита напредъка по ОПР, включително приноса на бизнеса и другите организации и институции на територията на общината, чиято дейност допринася за постигане на набелязаните цели;
4. Да се изработят и приложат конкретни действия и механизми за осигуряване на информация и публичност за изпълнението на ОПР, напр. кръгли маси, обсъждания, секторни срещи-дискусии и др.

ЧАСТ 1: ЦЕЛИ, МЕТОДИ И ДЕЙНОСТИ НА МЕЖДИННАТА ОЦЕНКА НА ОПР НА ОБЩИНА ГАБРОВО 2005 - 2013

I. Въведение

Настоящата оценка на Общинския план за развитие на община Габрово 2005 – 2013 е извършена в съответствие с чл. 33, ал. 1 и ал. 2 от Закона за регионално развитие от „Проксима Консулт” ЕООД съгласно подписан договор № 184-УР-11 от 29.04.2011 г.

Общинският план за развитие на община Габрово 2005 – 2013 г. (ОПР) е разработен и приет с Решение № 189/ 08.08.2005г. на Общински Съвет Габрово. Той е основен инструмент за прилагане на регионалната политика за устойчиво и балансирано развитие на общинско ниво и за ефективното управление на общината.

Основание за разработването на плана са разпоредбите на чл.14 от Закона за регионално развитие, съгласно които общинският план определя целите и приоритетите на развитие, както и финансовите ресурси за реализацията му. Съгласно изискванията на Закона, общинските планове за развитие са средносрочни планови документи, като сроковете за тяхното разработване се обвързват с циклите на държавното планиране.

Основното предназначение на този план е да се поставят на планова основа местните инициативи и да създаде конкретен документ, включващ цели, приоритети и мерки за ефективно и целево използване на ресурсите и решаване на приоритетни за общината проблеми и задачи. С това се обосновава стремежът и усилията на ръководството на Община Габрово да използва наличните ресурси и природни дадености по ефективен начин, за да осигури по-висок просперитет и условия за реализация на своето население.

През 2007 г., със Заповед на Кмета на Община Габрово, е сформирана работна група по приоритетните направления на плана. Групата е извършила актуализация на аналитичната част на плана, отчитайки новите тенденции на развитие на общината през периода 2003 – 2006 г. Анализирани са и са преразгледани приоритетите, целите и операциите в плана, както и финансовите индикативни таблици с оглед ефективното използване на ресурсите и добро планиране на средствата. На тази база през 2008 г. ОПР е актуализиран 2 пъти - с Решение №105/29.05.2008 г. и с Решение № 238/04.12.2008 г. на Общински Съвет Габрово.

Необходимостта от актуализация е продиктувана от членството на България в ЕС и откритите реални възможности за усвояване на средства от СКФ. Оперативните програми, които започват да работят през 2007 г., поставят качествено нови изисквания по отношение на обвързването на проектните предложения и действащите планови документи на местно ниво.

ОПР е разработен в съответствие с предвижданията на Областната стратегия за развитие на Област Габрово, Плана за развитие на Северен централен район и наличната към онзи момент информация, относно действащи и предстоящи европейски политики и тяхното транспониране в Националната стратегическа референтна рамка, оперативните програми и програмата за развитие на селските региони и т.н. Планът е бил разработен в режим на консултации със заинтересованите страни - общински съветници, представители на бизнеса, неправителствени организации и др. във връзка с идентифициране на външните и вътрешните фактори за нуждите на SWOT анализа, както и за уточняване на визията и приоритетите за развитие, с цел отчитането на обществения интерес в плана и осигуряване на обществена подкрепа при неговата реализация.

Общинският план за развитие на Община Габрово е документ, който очертава общите насоки на общинските политики за развитие за седемгодишния планов период 2005 – 2013 г., разработени въз основа на анализ на съществуващото положение, потребности и ограничения, които са актуализирани през 2008 г. Планът е разделен на три обособени части:

1. Аналитична част
2. Стратегическа част
3. Реализация на плана.

В приложения са включени и индикативни финансови таблици по приоритети и индикатори за наблюдение.

Аналитичната част съдържа оценка на потенциала и факторите за развитие, анализ (и SWOT) на икономическото развитие, анализ (и SWOT) в социалната сфера, анализ на устройството на територията, техническата инфраструктура и околна среда, анализ на институционалния и административен капацитет на Община Габрово и обобщен SWOT анализ за развитието на Община Габрово.

Структурата и съдържанието на ОПР, както и предвидените във втората му стратегическа част дейности за реализирането на общинската стратегия тясно следват структурата и съдържанието на Националната стратегия за регионално развитие 2005-2015 г.

Анализите по отношение на състоянието на посочените по-горе области на развитие служи като основа за обосновка на нуждите и потребностите на община Габрово и избраните мерки за преодоляване на проблемите и удовлетворяване на тези потребности. Обхватът и съдържанието на ОПР дават основание да се направи извода, че планът изчерпателно е обхванал всички принципно възможни дейности, свързани с общинското развитие, във всякакви възможни аспекти. Това обаче, превръща плана във „всеобхватен” документ, който включва изключително разнородни дейности, както по отношение на властовата и финансова компетентност за реализирането им, така и по отношение на секторната им принадлежност. Някои от дейностите в него имат чисто секторен обхват и/или излизат извън пряката компетентност на общината в управленски или финансов план. В този смисъл те трябва да се преразгледат в процеса на планиране на следващия ОПР и да се направи приоритизиране въз основа на следващите приоритети (контекста на Европа 2020 и приоритетите на България) и да се изведат дейностите в сферата на пряката компетентност на Общината.

II. Цели на междинната оценка на ОПР на Община Габрово 2005 - 2013

Междинната оценка на изпълнението на Общинския план за развитие на община Габрово 2005 – 2013 г. се извършва, за да се осигури независима и актуална информация за постигнатите резултати от прилагането на стратегията за периода 2005 – 2010 г. Предмет на анализ и оценка е изпълнението на целите и приоритетите, заложи в ОПР на Община Габрово, както и динамиката по формулираните индикатори.

Целите на междинната оценка са да подпомогне цялостното управление на ОПР, неговото актуализиране и ако е необходимо – неговото преориентиране, а също и осигуряване на информация за подобряване на изпълнението на плана и в частност - подобряване на координацията и мониторинга по неговото изпълнение.

Целите, които си поставя междинната оценка са да се извърши независим преглед на изпълнението на ОПР 2005 – 2013 и да се получи обективна информация за степента на напредък, като се направят препоръки за:

- Необходими промени по отношение на визията, приоритетите и стратегическата част на ОПР, които да докажат необходимостта от актуализация на плана до 2013 г., както и при подготовката на ОПР за периода 2014-2020 г.;
- Необходимите действия на Общинска администрация Габрово и Общински Съвет Габрово във връзка с по-нататъшното изпълнение на ОПР;
- Препоръки по отношение на системата за наблюдение на изпълнението на ОПР;
- Подобряване на действията по прилагането на принципа на партньорство и осигуряване на информация и публичност за изпълнението на ОПР.

Междинната оценка обхваща периода 2005-2010 г. и всички приоритети и стратегически цели на ОПР. Тази оценка е в средата на плановия период и се стреми да обобщава и допълва резултатите от възможни предхождащи и текущи доклади по изпълнението.

III. Методика за изпълнение на междинната оценка

1. Методология и използван подход

За изпълнение на представените дейности бяха използвани методи, съгласувани с Методиката за провеждане на междинна оценка на областните стратегии за развитие и съобразно приложимите насоки на ЕК, описани в базирания в интернет инструмент за оценка на социално-икономическото развитие EVALSED.

Изпълнителят използва две основни групи методи за оценка:

A. Методи за набиране и документирание на информация:

- ✓ Проучване на документи. Преглед на всички документи, свързани с прилагането на процеса на оценката;
- ✓ Структурирани (стандартизирани интервюта), проведени с ключови участници в разработването и изпълнението на ОПР. Обобщените отговори на зададените въпроси дават задълбочена информацията за цялостния процес на планиране, изпълнение и отчитане на ОПР, както и за организацията и взаимодействието между основните партньори;
- ✓ Метод на статистическата групировка. Оценителният екип използва този метод при групиране и подготовка за анализ на финансираните проекти, подпомагащи изпълнението на приоритетите на ОСР.

Б. Методи за анализ на събраната документация:

- ✓ Експертна оценка. Оценката на изпълнението на ОПР беше формално разделена между експертите по темите: „Техническа инфраструктура и екология”, „Икономическо развитие и туризъм” и „Социални дейности, здравеопазване, образование, култура и спорт”, „Административен капацитет”. Експертите оформиха свои становища, от които бяха изведени обобщените резултати от оценката;
- ✓ Качествен анализ. Този метод беше използван за изследване на качеството на изпълнение на приоритетите. По този начин са идентифицирани нуждите от подобрения и/или корекции, на база на което Изпълнителят предлага изводи и препоръки.
- ✓ Факторен анализ: Чрез този метод бяха определени две групи фактори: тези, които до момента влияят върху изпълнението и друга група, които ще оказват въздействие в бъдеще.

2. Използвани източници на данни и информация

За провеждане на качествена оценка на изпълнението на ОПР на Община Габрово, бяха изискани всички документи, касаещи планирането, отчитането и наблюдението, групирани по видове документи и нива както следва:

- ✓ Документи за планиране развитието на община Габрово – Общински план за развитие 2005 – 2013 и актуализиран документ от 2008 г. с индикативни финансови таблици и индикатори;
- ✓ Документи за планиране на развитието на област Габрово и Северен централен район;
- ✓ Доклади от оценки на Регионален план за развитие за Северен централен район и оценка на Областна стратегия за развитие;
- ✓ Годишни доклади за наблюдение на изпълнението на ОПР, които бяха предоставени от Община Габрово;
- ✓ Анализ на ситуацията и оценка на потребностите в област Габрово (социални услуги);
- ✓ Други източници на информация – териториалните служби и Националния статистически институт, Агенция по заетостта, служба ГРАО в общината, Информационна система за управление и наблюдение (ИСУН), Единна информационна система за управление на регионалното развитие (ЕИСУРР).

3. Описание на извършените дейности:

Извършването на оценката включваше следните етапи:

- ✓ **Подготвителен**, включващ разработването на Въстъпителен доклад и работен план-график, уточняване на необходимите документи и процедури на взаимодействие, както и провеждане на въстъпителна среща с експерти, определени от Възложителя, за обсъждане на конкретните стъпки по извършване на оценката;
- ✓ **Преглед на документи и събиране на информация**, включващ:
 - преглед на предоставените документи, свързани с оценката;
 - провеждане на интервюта с експерти от Община Габрово в областите „техническа инфраструктура и екология”, „икономическо развитие и туризъм”, „социални дейности и здравеопазване, образование, спорт и култура” и „административен капацитет”;
 - оценителите събраха данни по индикаторите, заложи в ОПР.
- ✓ **Анализ на събраната информация и разработване на доклад от междинната оценка на ОПР.**

ЧАСТ 2: ОЦЕНКА НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ОПР НА ОБЩИНА ГАБРОВО 2005 - 2013

I. Количествено определяне на целите и динамика на индикаторите

Количественото определяне на целите на различните нива (план, приоритети, мерки) е фундаментално както за планирането, така и за изпълнението на ОПР. По време на планиране предварителната оценка би трябвало да е оценила количественото определяне на целите и преценила доколко подходящи са те от гледна точка на съдържателност на формите за подпомагане.

Определените в ОПР индикатори за наблюдение на изпълнението на целите и приоритетите обхващат разнородни по характеристики, нива и източници показатели. Определени са много на брой индикатори, като в сферата на икономическото развитие има 30 първични индикатора и 5 вторични (интегрирани) индикатора; в социалната сфера има 30 първични индикатора, а по отношение на териториално устройство, инфраструктура и околна среда са изведени 19 първични и 11 вторични индикатора. Индикаторите по отношение на новия приоритет 5 „Развитие на институционалния и административен капацитет” се съдържат само в индикативните финансови таблици и не са включени в списъка с индикатори. Не са посочени първоначални базови стойности на индикаторите, поради което е трудно да се проследи динамиката им. Информацията за измерването им се базира на източници, като национална и регионална статистика, предприятия за предоставяне на услуги от общ интерес (Енергоразпределение, ВиК и т.н.), анализи, доклади и проучвания на НПО, международни организации и др.

За база при извършването на оценка на степента на постигане на целите на ОПР бяха използвани заложените индикатори, след като бяха разпределени по съответните цели на плана. Предложеното от екипа разпределение на индикаторите е посочено в Приложение 1. За някои от мерките/операциите/целите има разработени значителен брой индикатори, докато за други няма формулиран нито един индикатор. В този смисъл е необходимо по-нататъшно прецизиране и доразвиване на индикаторите в посока окрупняване и интегриране. Индикаторите трябва да дават количествена и качествена информация за изпълнените дейности и операции и да позволяват реалистична оценка на степента на постигане на заложените цели. При формулирането на индикаторите се определя какво точно ще бъде наблюдавано и как, включително какви са източниците на информация по всеки индикатор. Индикаторите трябва да бъдат обективно измерими, с ясно определени начини и средства за верифициране на информацията. Препоръчва се да се запази системата от първични индикатори (за резултат), които измерват степента на изпълнение на дейностите и вторични индикатори (за въздействие), които измерват ефекта от дейностите и отразяват напредъка в постигането на повече от една цел. Предвид това, в междинната оценка на ОПР са разгледани настъпилите промени по индикатори, където това е било възможно. Необходимо е индикаторите да бъдат намалени като брой и да бъдат по-добре структурирани, като се зададат базови стойности, което ще позволи тяхната проследяемост. Добре е да се определят вторични (или интегрирани) индикатори, които отразяват напредъка в постигането на повече от една цел – още повече, че има известно припокриване между целите в различните приоритети. Поради липсата на заложеност на стойности при разработването на целите в плана не е възможно да се направи количествена оценка на постигането им. За това е направена качествена оценка, базирана на докладите за наблюдение на изпълнението на Общински план за развитие на община Габрово, на конкретните изпълнени проекти и дейности, както и посочените стойности по индикатори.

Основни демографски и икономически показатели:

Към 01.02.2010¹ г. населението на Община Габрово 64 240 души, като само 1/10 от населението е в кметствата и кметските наместничества. В сравнение с предходната 2008 година броят на населението намалява, като това е главно в резултат на отрицателния естествен прираст. Средната продължителност на живота в община Габрово е 73,4 години - (мъже – 71 години; жени – 76 години).

¹ . Данните са от преброяването през 2011 г. на НСИ и са към 1.02.2011

Таблица 1: Население към 1.02.2011 г. в Община Габрово

	2005 г.	2008 г.	2009 г.	2010 ²
Габрово	70 537	68 628	67 501	64 240

През периода 2005 – 2011 г. продължава устойчивата тенденция на намаляване на броя на населението в общината в резултат на по-високата смъртност в сравнение с раждаемостта. Протичащите демографски процеси (ниска раждаемост; отрицателен естествен прираст; застаряване на населението; обезлюдяване на периферните територии; висока миграция към други райони и извън страната), довеждат до обезлюдяване на определени по-малките населени места, най-вече в селските и планинските райони.

Таблица 2. Население към 1.02.2011 г. по местоживееене и пол в Община Габрово

	2008	2009	2010
Общо	68628	67501	64240
в т.ч. жени	35674	35046	33204
Градове	61332	60281	58030
в т.ч. жени	31899	31299	На
Села	7296	7220	6210
в т.ч. жени	3775	3747	нп

Демографското развитие на Община Габрово съответства на общонационалната тенденция за намаляване на населението. Тенденцията на остаряване на населението води до промени в неговата основна възрастова структура – разпределение на населението под, в и над трудоспособна възраст.

Към края на 2010 г. населението в трудоспособна възраст в общината наброява 40 900 души, или 63,7% от цялото население. В сравнение с предходната година то е намаляло с около 0, 5%.

Таблица 3: Население в под, в и над трудоспособна възраст в община Габрово към 1.02.2011 г.

Общо	Общо			В градовете			В селата		
	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени
	67501	32455	35046	60281	28982	31299	7220	3473	3747
Под трудоспособна възраст	8059	4141	3918	7582	3913	3669	477	228	249
2011	8 365								
В трудоспособна възраст	41104	21529	19575	38188	19841	18347	2916	1688	1228
2011	40 900								
Над трудоспособна възраст	18338	6785	11553	14511	5228	9283	3827	1557	2270
2011	14 975								

² Данните са от преброяването през 2011 г. на НСИ и са към 1.02.2011

В близките години за възпроизводството на населението в трудоспособна възраст ще съществуват проблеми, поради намаляването на населението под трудоспособна възраст, като тенденцията за намаляване е трайна. В края на 2010 г. лицата в тази възраст в общината са 8365 души, като това прави 13% от цялото население. В сравнение с 2009 г. има увеличение от 3.6%.

Населението над трудоспособна възраст към 1.02.2011 година е 14 975 души, което прави 23.3% от цялото население на община Габрово.

От анализа на данните за населението и тенденциите в демографските процеси в община Габрово в периода 2005 – 2010 г. се вижда, че отново има доста неблагоприятни факти. Раждаемостта остава по-ниска от средната за страната. Смъртността е по-висока от средната за страната. Това съответно води до по-висока отрицателна стойност на естествения прираст от средната за страната. Всичко това продължава да поддържа неблагоприятната ситуация по отношение на броя и състава на трудовия потенциал на Габровска община.

Посочените данни за естественото движение на населението показват, че сериозен проблем в демографската ситуация е не само ниската раждаемост, а преди всичко високата смъртност сред населението.

През последната 2009 г. в Габровска община са се заселили 888 души, от които 451 мъже и 437 жени. Изселените от територията на общината са 1573, от които 720 мъже и 853 жени. Това прави отрицателен механичен прираст за 2009 г. в размер на общо 685 души. Отрицателният механичен прираст е също фактор, който води до намаляване на населението в общината.

Тенденцията е към намаляване на населението както в града, така и в селата. Много от жителите на община Габрово са в чужбина – някои трайно установени там, други - за сезонна работа.

Таблица 4: Смъртност и естествен прираст в община Габрово (на 1000 души)

Смъртност по общини (на 1000 души население)				Естествен прираст по общини (на 1000 души население)			
	2005	2008	2009		2005	2008	2009
Област Габрово	18,1	17,0	15.8	Област Габрово	-10,1	-8,9	-7,8
Габрово	16,5	15,4	14.3	Габрово	-8,6	-7,5	-6,5

Продължава процесът на застаряване на населението, което оказва съществено влияние върху формирането на трудовия потенциал и най-вече върху неговото възпроизводство.

Данните показват трайна тенденция на намаляване на дела на подтрудоспособното население в областта и общината, в това число на населението на възраст до 15 навършени години. В резултат на това в следващите години може да се очакват сериозни проблеми за икономиката и образователната система в общината.

Демографската структура на населението е подчинена на установилите се през последните години общи тенденции за страната - намаляване на броя на населението, застаряване на населението, ниска раждаемост, намаляване броя на сключените бракове, отрицателен естествен прираст и засилени миграционни процеси.

През оценявания период не е създаден механизъм за системно наблюдение на заложените в ОПР индикатори. Не се събират данни и не се правят анализи за отчитане на напредъка в постигането на целите и за оптимизиране на дейностите.

По Приоритет 1 „Устойчиво развитие на конкурентноспособна икономика на знанието, отговаряща на предизвикателствата на световния пазар” в ОПР са формулирани голям брой индикатори,

проследяването на които е трудно. Определени са също 5 вторични индикатори за оценка на икономическото развитие. Анализ за тяхната динамика е направен в Доклада на Община Габрово за периода 2009 – 2010 г., а за 2008 г. движението на индикаторите е представено във финансово-индикативните таблици на докладите.

По Приоритет 4. „Оптимално използване на природните дадености и културно-историческото наследство за развитие на туризма и утвърждаване на марката „Габрово” в актуализирания ОПР през 2008 г. са формулирани индикатори за отчитане на напредъка по планираните цели и операции С годишните отчети се измерва напредъка по всеки един от тях. Макар да не е изведен като обобщен индикатор по този приоритет, ежегодно напредъкът в развитието на туризма се отчита с измерване броя на реализираните нощувки, в т.ч. от българи и чужденци. Динамиката по този обобщен показател, както и по останалите индикатори, е анализирана в частта за оценка изпълнението на приоритета.

За нуждите на оценката са използвани данни на НСИ.

Динамиката на напредъка, измерена с вторични индикатори за оценка на икономическото развитие, е следната:

Темп на нарастване на приходите от продажби

Таблица 5: Нетни приходи от продажби (млн. лв.)

2005 г.	2006 г.	2007 г.	2008 г.	2009 г.
829.4	903.3	1098.6	1164.2	993.6

Нетните приходи от продажби нарастват с 19.8% през 2009 г. спрямо 2005 г., но в сравнение с 2007 и 2008 г. се забелязва значителен спад. Данните показват отражението на икономическата криза върху местната икономика. В Доклада на Общината за 2009 -2010 г. е отбелязано, че тази тенденция се запазва и през 2010 г. В структуроопределящата преработваща промишленост приходите от продажби за 2009 г. са 358.3 млн.лв., което бележи лек ръст спрямо 2005 г. (101%), но в сравнение с 2007 г. спадът е с 23.6%. Спад се отчита и при брутната произведена продукция в преработващата промишленост за 2009 г. спрямо 2007 г. - 20.9%. Тези данни показват свиване на фирмите от сектора през последните години, което повлиява негативно икономическото развитие на общината като цяло.

Трудова заетост и безработица

Повишаване равнището на заетост

Таблица 6. Брой наети по трудово и служебно правоотношение

2005 г.	2006 г.	2007 г.	2008 г.	2009 г.
43 370	45 839	46 764	46 405	42 243

Негативна е тенденцията в заетостта в общината. През 2009 г. общият брой на наетите е намалял с 2.3% спрямо 2005 г., а спадът спрямо 2008 г. е с 9%. През 2009 г. с 24,3% е намалял броят на наетите в преработващата промишленост спрямо 2005 г. Това ясно показва отражението на икономическата криза върху сектора в посока на свиване и оптимизиране на производството, включително и чрез съкращаване на персонала.

- **Намаляване равнището на безработица**

Таблица 7. Средногодишно равнище на безработицата в Община Габрово - %

2008 г.	2009 г.	2010 г.
3.60	5.24	6.52

През последните три години от оценявания период равнището на безработицата в Общината постепенно нараства. Въпреки, че то е по-ниско от нивото на безработица в страната (2010 г.) - 10.2%, все пак е тревожна тенденцията на нарастването ѝ, особено сред младите и квалифицирани специалисти, които не намират приложение на своите умения. Те са принудени да напуснат общината или да търсят възможности за преквалификация съобразно променящите се изисквания на работодателите.

Таблица 8. Брой безработни лица и профили на безработните лица към 31.12.2009 г. – рискови групи безработни (по данни на ДБТ)

Регистрирани безработни лица, към 31.12.2007 г.	997 или 2,79 %
Регистрирани безработни лица, към 31.12.2008 г.	1184 или 3,31 %
Регистрирани безработни лица, към 31.12.2009 г.	2337 или 6,54 %
Регистрирани безработни лица, към април 2010 г.	2587 или 7,24 %

Брой безработни лица без, или с по-ниско от основно образование	55 или 0,15 %
Брой безработни лица с намалена работоспособност	186 или 0,5 %
Брой безработни младежи от 18 до 29 години	274 или 0,77 %
Брой безработни лица на възраст над 55 години	682 или 1,9 %
Брой безработни лица с регистрация над 1 година	230 или 0,64 %

Променена е и структурата на безработицата, защото на пазара на труда излизат все повече високо квалифицирани специалисти, със специфични умения, които са изправени пред проблема с преквалификация и ориентирани към променящите се изисквания на работодателите. В общината все повече се задълбочава несъответствието между потребностите на бизнеса и пригодността на работната сила към тях.

Повишаване равнището на доходите

Таблица 9. Средна работна заплата на лицата по трудово и служебно правоотношение

2005 г.	2006 г.	2007 г.	2008 г.	2009 г.
3 602	3 920	4 701	5 641	6 112

Равнището на средната работна заплата в общината е един от показателите, които бележат непрекъснато нарастване през оценявания период. Това показва, че макар да намаляват броя на наетите, работодателите поддържат сравнително високо ниво на заплащането. Средната годишна работна заплата, обаче, остава по-ниска от средната за страната, която за 2009 г. е 7 309 лева. Независимо от реалния растеж на доходите, жизненият стандарт в община Габрово остава на незадоволително равнище.

Ръст на местните и чуждестранни инвестиции “на зелено” и в обновяване/разширяване на съществуващи производства

Таблица 10. Разходи за придобиване на материални дълготрайни активи (млн.лв.)

2005 г.	2007 г.	2008 г.	2009 г.
71.2	135.3	143.4	431.1

Значително нарастват разходите за дълготрайни материални активи през оценявания период. През 2009 г. те възлизат на 431 121 х.лв., което е три пъти повече спрямо 2008 г. Спрямо 2005 г. нарастването на инвестициите е над шест пъти. Допълнителен фактор за това са възможностите за финансиране на технологичното обновление и модернизация на производствените фирми със средства от ЕС.

Наред с всички тези показатели следва да се отбележи, че в доклада с класация „Местни условия за правене на бизнес” на ИПИ и Отворено общество, Габрово излиза на първо място. Индексът за условия за правене на бизнес е съвкупен и се определя от множество индикатори като заетост, доходи на населението, образование на заетите, чужди инвестиции, местни данъци, електронно управление и други. Габрово не заема в нито един от индикаторите първо място, но се класира на първо място, като поддържа сравнително ниски местни данъци и предлага много добро административно обслужване. В предишната класация (2009 г.), Габрово заема 3-то място, което показва ръст в развитието в посока на комплексни интегрирани индикатори³.

В допълнение, може да се изтъкне и напредъка на общината по отношение на ефективното изпълнение на ОПР посредством реализацията на голям брой финансирани проекти⁴:

Таблица 11. Интегрирани индикатори за подобряване на качеството на живот в Община Габрово

Подобряване на образователната инфраструктура	Извършени ремонтни дейности в 2 училища, 2 детски градини и 1 детска ясла <u>Преки ползи за:</u> <ul style="list-style-type: none"> • 1695 ученици и 282 деца от детски градини • 205 човека общ педагогически и обслужващ персонал
Подобряване на социалната инфраструктура	Ремонт, модернизирани и адаптирани на сградата на бивша детска градина за нуждите на ползвателите на Дом за възрастни с физически увреждания от кв. Кряковци с цел създаване на благоприятна среда за работа с хора с физически увреждания и разширяване на спектъра от предоставяните социални услуги <u>Преки ползи за:</u> <ul style="list-style-type: none"> • 36 лица, ползватели на ДВФУ – Кряковци • 15 служители персонал на ДВФУ – Кряковци
Подобряване на социалните услуги	Предоставяне на 8 нови социални услуги: <ul style="list-style-type: none"> • домашен помощник • център за настаняване от семеен тип • ИМКА Габрово • Център за обществена подкрепа

³ Местни условия за правене на бизнес 2011 г., ИПИ и Отворено общество

⁴ Отчет на Кмета на Община Габрово за 2010 г.

	<ul style="list-style-type: none"> • Личен асистент • Център за социална рехабилитация и интеграция на деца от аутичния спектър • Наблюдавано жилище • Регионален хоспис Габрово
Подобряване на културната инфраструктура	Модернизиране на зала Възраждане
Създадени нови работни места	25 нови работни места
Създадени работни места за хора с увреждания	3
Подобрена енергийна ефективност	Внедрени мерки за енергийна ефективност в: <ul style="list-style-type: none"> • 2 училища • 2 детски градини • 2 детска ясла

II. Оценка на изпълнението на приоритетите и целите на ОПР

Настоящата оценка направи преглед и анализ на изпълнението по всички приоритети и цели на ОПР Габрово 2005 – 2013 г. и актуализираният документ от 2008 г., като за оценяването им е използвана следната скала на експертно формулирани оценки: *ниска степен на изпълнение, средна степен на изпълнение и висока степен на изпълнение*. Избраният подход на качествено оценяване позволява да бъдат направени изводи и заключения в сравнителен план за степента на изпълнение на приоритетите на ОПР 2005 – 2013 на Община Габрово.

Приоритет 1 – Устойчиво развитие на конкурентноспособна икономика на знанието, отговаряща на предизвикателствата на световния пазар

В ОПР, разработен през 2005 г., по този приоритет са формулирани девет цели. При актуализирането на документа през 2008 г. целите са редуцирани до три, съобразно възможностите за финансиране по СФ и КФ на ЕС. Останалите цели от 2005 г. са трансформирани в операции, а някои от тях са отпаднали.

Стратегическа цел 1: Насърчаване развитието на изследователската дейност, технологичното обновяване и иновации – трансформирана през 2008 г. в Операция 1.1. със същото наименование.

Определянето на целта се основава на разбирането за подкрепящата роля на Общината към структурите и институциите, двигатели на иновационните процеси. Особено значение е отделено на ролята на Технически Университет гр. Габрово, с неговия потенциал за научно-изследователска и развойна дейност и възможностите за тяхното внедряване в производството. Развитието на технологично предприемачество чрез предоставяне на подходящи терени и сгради и ускоряването на административните процедури за изграждане на технологични паркове, също е част от тази цел. Предвиждат се също преференции за изграждане на предприятия в технологичните паркове, както и засилване ролята на организациите, подкрепящи бизнеса. За реализиране на тази цел са предвидени три операции с множество дейности.

Степента на изпълнение на този приоритет е ниска. Механизмите за подкрепа на иновативните фирми стартират сравнително късно и ще се отразят на напредъка до края на настоящия и през следващия планов период. По процедура „Подкрепа за създаване и развитие на стартиращи иновативни предприятия” на ОП „Конкурентноспособност” в общината са реализирани само два

проекта на обща стойност 836 927 лева. Технически Университет реализира два проекта - единият финансиран по Програма ФАР на ЕС за изграждане на Център за технологичен трансфер, другият финансиран от МИЕ за създаване на Център за насърчване на предприемачеството. Въпреки усилията, влиянието на Университета върху научно-развойната и иновационна дейност на бизнеса в общината е недостатъчен. Развойната дейност на фирмите е силно ограничена в условия на криза.

В началото на оценявания период в общината протича интензивен процес на подготовка на бизнеса за обновяване и модернизация на производствените мощности с финансиране от ЕС. По Програма ФАР финансиране за повишаване конкурентоспособността са получили 2 големи фирми на стойност 318 800 лева и 12 МСП на обща стойност 535 384 лева. По операции „Технологична модернизация” на ОП „Конкурентоспособност” са реализирани 15 проекта на фирми на обща стойност 14 339 532 лева. Това е предпоставка до края на 2013 г. изграденият капацитет у фирмите да способства за още по-интензивното привличане на средства за развитие на икономиката на общината.

Стратегическа цел 2: Запазване и разширяване на местния бизнес. Изграждане на бизнес мрежи и кълъстери - трансформирана през 2008 г. в Операция 1.2. Запазване и разширяване на местния бизнес.

Основен акцент при формулирането на целта е поставен върху взаимодействието на Общината с бизнеса и нейната роля за популяризиране на неговия потенциал за развитие. Целта е свързана също и с подкрепата на общината за повишаване пригодността на работната сила към изискванията на пазара на труда. Изграждането на бизнес мрежи и кълъстери като катализатор на местната икономика също е част от тази цел. Предвидени са четири операции за реализирането на тази цел.

През оценявания период общината провежда активна политика за подкрепа и взаимодействие с бизнеса. През 2010 г. е възобновена дейността на Консултативния съвет за икономическо развитие и са проведени множество срещи с местни предприемачи за обсъждане на техните проблеми, свързани с икономическата криза. Под патронажа на Общината ежегодно се провеждат номинации на габровския бизнес. Въпреки усилията, поради липса на средства в общинския бюджет, голяма част от планираните дейности по тази цел не са изпълнени. Не са реализирани проекти за създаване и подкрепа на кълъстери и бизнес мрежи. До 2010 г. липсваха и възможности за финансиране на такива проекти по ОП „Конкурентоспособност”. Тези механизми за икономически растеж ще бъдат актуални до края на програмния период през 2013 г.

Значителни усилия са положени от Общината и нейните партньори за повишаване квалификацията на работната сила. През 2006 г. Габровска търговско-промишлена Палата (ГТПП) в партньорство с 10 организации разработва стратегия и план за действие за развитие на човешките ресурси в Габровска област. Стратегията е разработена по проект по Програма АУПТ на Агенция по заетостта и включва проучване на пазара на труда, изследване на нуждите на бизнеса от квалифицирана работна ръка, структурата на професионалното образование и прилаганите образователни и квалификационни програми. Стойността на проекта е 68 454 лева. По ОП „Развитие на човешките ресурси” проекти са реализирали 4 фирми за обучение на заети лица на обща стойност 190 355 лева.

Въпреки положените усилия, *степента на изпълнение на целта* е ниска. Все още подготовката на работната сила не съответства на динамично развиващия се пазар на труда в общината. Основен проблем е демографският срив и задържането на младите и образовани хора в региона. Опитите за настаняване на работа на завършили Технически Университет в местни машиностроителни фирми нямат голям успех. Въпреки договорните отношения между университета и фирмите, младите хора напускат предложените им работни места поради ниското заплащане. Задържането на младите хора в общината ще продължава да е основен приоритет до края на периода на действие на ОПР, както и през следващия планов период.

Стратегическа цел 3: Привличане на инвестиции на територията на община Габрово - трансформирана през 2008 г. в Операция 1.3. със същото наименование.

Целта е свързана както с развитието на местната предприемаческа инициатива, така и с привличането на външни инвеститори в Общината.

По Програма ФАР Общините Габрово и Дряново участват в партньорски проект с Високотехнологичен бизнес инкубатор - Габрово „Привличане интересите на инвеститори към общините Габрово и Дряново посредством сътрудничество между представителства”.

Общината е изградила информационна база данни за свободните терени и сгради и взаимодейства постоянно с агенциите за недвижими имоти и частни собственици за нейното непрекъснато допълване. Изготвят се актуални инвестиционни профили за представяне пред потенциални инвеститори, чуждестранни партньори, както и при посещения в побратимените градове и пред институциите на ЕС. Липсват обаче атрактивни терени за мащабни инвестиции, както и средства за публикуване на събраната информация в национални и международни специализирани сайтове. Намаленото търсене на недвижими имоти в условията на криза също се отразява на изпълнението на целта.

Не са изпълнени и заложените в плана дейности за изкупуване на терени и смяна на предназначението на земи с цел привличане на инвеститори, както и предвиденото използване на капацитета на индустриалните зони. В отчетите на общината е отбелязано, че тези дейности биха могли да се реализират след стабилизиране на икономиката и при наличие на достатъчно средства в бюджета. Тези обстоятелства *обуславят ниската степен на изпълнение на целта/операцията.*

Стратегическа цел 4: **Утвърждаване на марката “Габрово”** – *отпаднала като стратегическа цел през 2008 г. – трансформирана като част от Операция 1.3. „Привличане на инвестиции”.*

Целта предвижда разработване и изпълнение на маркетингова стратегия за промотиране на „марката Габрово” чрез представяне потенциала за икономическо развитие на Общината пред национални и международни бизнес партньори. Планирано е това да се реализира посредством участие в търговски мисии и изложения, и активно взаимодействие с националните и световни медии.

На уеб-страницата на общината се поддържа информация, съдържаща икономически анализи и актуална контактна информация за местните фирми. Подготвени са също множество представяния пред регионални и национални медии на община Габрово като конкурентна бизнес дестинация. Участието в търговски мисии и изложения е ограничено поради липса на средства. Поради недостиг на ресурси и достатъчна подкрепа от страна на местния бизнес не са реализирани инициативи, като изготвяне на електронен икономически бюлетин, виртуален бизнес каталог и постоянна експозиция на габровски фирми. Наблюдава се известна пасивност и ограничена обратна връзка от страна на фирмите, предизвикана от настъпилата криза и необходимостта от решаване на оперативни проблеми.. Като цяло *степената на изпълнение на целта/операцията е ниска.*

Стратегическа цел 5: **Изграждане на капацитета на общинска администрация Габрово, НПО и бизнеса за разработване и управление на проекти към ЕС** – *отпаднала в ОПП 2008 г. с разработването на Приоритет 5 „Развитие на институционалния и административния капацитет”, където е разгледано изпълнението за целия оценяван период.*

Стратегическа цел 6: **Модернизация на техническата инфраструктура на община Габрово за стимулиране на местния бизнес** – *трансформирана в Операция 2.2 „Модернизация на базисната инфраструктура в подкрепа на бизнеса”, като дейностите са съобразени с възможностите за тяхното финансиране по ОП”Регионално развитие”.*

В актуализирания документ през 2008 г. Общината разработва Специфична цел 2: „Подобряване на бизнес средата на територията на община Габрово чрез създаване на пакети от стимули в подкрепа на бизнеса.” Целта обхваща дейности за модернизация на базисната инфраструктура и подобряване

транспортното обслужване на населението, запазени от ОПР 2005 г., но включва също и подобряване достъпа и развитие на ИКТ технологиите.

По целта е постигната *ниска степен на изпълнение*. През оценявания период липсват възможности за финансиране на ИКТ инфраструктурни проекти за подобряване на бизнес средата в общината. По проект, финансиран от ААМР „Развитие и оптимално използване на капацитета на западна индустриална зона Габрово чрез подобряване достъпа до терени в зоната” е направен ремонт на участъци на общински път към кв. Войново на стойност 10 000 лева. Поддържането на съществуващите индустриални зони и рехабилитацията на малки участъци от пътища, осигуряващи достъп до индустриални терени се извършва с помощта на ПЧП. Благоустройствени мероприятия на обща стойност 246 900 лева са извършени със съфинансиране от страна на местни фирми.

Указателни знаци и табели до и в рамките на зоните, на стойност 22 000 лева, са осигурени със средства от общинския бюджет. По отношение транспортното обслужване на населението общината е предприела активни действия по отношение подобряване на неговото качество. Въпреки това, към момента на оценката не може да бъде отчетен съществен напредък. През 2009 – 2010 г. Общински съвет – Габрово със свои решения открива две процедури за предоставяне на концесия за изграждане на 113 спиркозаслона и 86 автобусни спирки, предвидени да осигурят комплексно обслужване на гражданите. И за двете процедури не са подадени оферти.

Стратегическа цел 7: **Подобряване на достъпа и развитие на информационните и комуникационни технологии в областта на публичните услуги и услугите за МСП - трансформирана в Операция 2.1 със същото наименование.**

Стратегическа цел 8: **Насърчаване развитието на сектора на търговията и услугите. Създаване на оптимални условия за функционирането на фирмите в този сектор и изграждане на нови инициативи подпомагащи тяхното стабилно развитие и допринасящи до разкриването на нови работни места на жителите на общината – целта е отпаднала с актуализирания ОПР 2008 г. и е заменена с Операция 2.3 „Развитие и подпомагане на ПЧП с цел стимулиране на предприемачеството” и Операция 2.4 „Подобряване на транспортното обслужване на населението” съобразно възможностите за финансиране по ОПАК и ОП”Регионално развитие”.**

Стратегическа цел 9: **Подобряване ефективността и конкурентоспособността на селското стопанство в общината, постигане на неговото устойчиво развитие с оглед достигане на европейските стандарти чрез подпомагане на земеделските производители за постигане на добри пазарни позиции и подобряване стандарта на живот в селските райони при опазване на околната среда, здравето на хората и създаване на нови възможности за заетост – В актуализирания ОПР 2008 г. целта е трансформирана в Специфична цел 3. Със същото наименование.**

Планираните операции са насочени към подкрепа за адаптиране на селскостопанското производство към изискванията и стандартите на ЕС, разнообразяване на продукцията, повишаване професионализма в селското и горското стопанство, популяризиране на произвежданата продукция в региона, създаване на браншови организации и местни инициативни групи за подкрепа на производителите.

Земеделието не е приоритетен отрасъл за общината. Това се дължи на географското ѝ положение, обхващащо предимно планински и предпланински терени. Земеделските земи са маломерни и разпокъсани. Ограничен брой производители на земеделска продукция са получили финансиране за дейността си по Програмата за развитие на селските райони. За периода 2007 – 2009 г. субсидии по мярката „Създаване на стопанства на млади фермери” са получили 2 производители на растениевъдна продукция – единият за отглеждане на картофи и люцерна, а другият за лешници и орехи. Общата

стойност на субсидията е 97 800 лева. Трима производители на пилета са получили финансиране в размер на 146 700 лева по същата мярка.

На територията на местността Узана се провеждат мероприятия за борба с ерозията.

По програма САПАРД са осъществени също противоерозийни дейности и укрепления в няколко села, съчетани със създаването на насаждения от медоносни видове липа и акация, което стимулира и икономическата активност на населението.

Като цяло *степента на изпълнение на целта е ниска*. Общината не разполага с достатъчно механизми за въздействие върху развитието на отрасъла.

Степен на изпълнение на приоритета: Оценката за изпълнението на приоритета е *ниска*. Периодът съвпада с финансовата и икономическа криза и с присъединяването на страната към ЕС. Тези два фактора се отразяват на темпа на развитие на икономиката. Въпреки активността на Общината и сериозната подготовка, възможностите за финансиране на планираните инициативи са ограничени. ОП „Конкурентоспособност” стартира финансирането на проекти, свързани с постигането на целта (бизнес инкубатори, технологични паркове, клъстери), сравнително късно и ефектът от тях ще се очаква през оставащата част от програмния период. Бизнесът от своя страна ограничава дейностите си за изследователска работа, внедряване на ноу-хау и инвестиране в иновации. Всичко това ограничава възможностите за реализиране на публично-частно партньорство и по-бърз напредък в икономическото развитие.

Приоритет 2 – Осъвременена градоустройствена основа на населените места, модернизирана инфраструктура и сграден фонд, газификация; осъвременена система за управление на отпадъците

При актуализацията на ОПР 2005 – 2013 през 2008 г., Приоритет 2 не търпи промени. Целите по приоритета и операциите към тях остават същите. Частично изменение се наблюдава в конкретните проекти и дейности, предвидени за постигане на съответната цел, които са актуализирани през 2008 г. с цел премахване на вече изпълнените дейности в периода 2006 – 2007 г. и внасяне на по-голяма яснота и конкретика във формулировките на оставащите.

Стратегическа цел 1: Осъвременена градоустройствена основа на града и населените места

Тази цел засяга картографирането на териториите – град и села, като предпоставка за осъществяване на дейности за съвременното и по-модерно развитие на градоустройството и удовлетворяване на потребностите на населението и бизнеса. За постигането ѝ е предвидено създаването на кадастрални карти (КК), специализирани кадастрални карти (СКК), подробни устройствени планове (ПУП) на квартали на Габрово и села в общината, както и структурни схеми и планове на територии с приоритетно развитие.

Постигнатото изпълнение по целта до момента на междинната оценка е предимно във времеви период 2008 – 2010 г. Изготвен е ПУП на Северна индустриална зона на гр. Габрово (360 ха), в който са включени и ПУП на планираните квартали Тончевци и Златари, с терени задоволяващи предимно жилищни потребности. Същият е в процес на одобряване. Допълнително е изготвен ПУП на територията на кварталите Болово и Велчевци, като са обхванати общо 63 ха. През 2006 г. е изготвен и ПУП на курортен комплекс „Узана“, същия е влязъл в сила през 2008 г. Кадастрални карти са съставени за 8 от 35-те обособени землища в общината, като с тях е покрита над 1/3 от територията на община Габрово.

Целта е с *ниска степен на изпълнение*. Необходими са по-динамични действия и инвестиции от страна на Агенцията по кадастъра, отговорна за изготвянето на кадастралните карти, с акцент също върху елиминирането на възможни грешки, които създават времеви и финансови затруднения на

гражданите и на институциите на територията на общината. За оставащия до 2013 г. недълъг период ще бъдат също необходими по-целенасочени действия за създаването ПУП в останалите планирани 7 квартала и 5 села и при необходимост актуализиране на КК, СКК.

През 2009 г. Община Габрово е стартирала проект «Модернизиране на административното обслужване в Община Габрово чрез развитие и предоставяне на качествени електронни услуги за гражданите и бизнеса», чрез който към момента е внедрена и се използва Географска информационна система, съдържаща всички налични данни за кадастъра и за подробните устройствени планове. Това само по себе си дава възможност на Общината, използвайки този инструмент, по-успешно да прилага политики в устройственото планиране, което е един съществен елемент за реализирането на мащабни инвестиционни намерения.

Стратегическа цел 2: Модернизация на техническата инфраструктура, околно пространство на жилищни сгради и сграден фонд

Целта обхваща подобряване на пътната и уличната мрежа, на ВиК мрежата и съоръженията, изпълнението на големи инфраструктурни проекти от стратегическо значение, благоустрояването и подобряването на сградния фонд. Предвидено е целта да се реализира чрез изпълнението на 4 операции:

Операция 1: Рехабилитация на съществуващата и изграждане на нова общинска пътна мрежа, както и улична мрежа в града и селата

Към края на 2010 г. не се наблюдават промени в транспортната инфраструктура на Общината. На територията на общината има изградени общо 451,6 км. пътища, от които 63% са общински. Пътищата със средна гъстота 0,84 км/км², което е значително над средната гъстота за страната (0,33км/км²). Това, както и недостатъчните възможности за инвестиции от общинските бюджети с цел поддръжка и рехабилитация, големият брой малки населени места, както и географските и климатични условия, особено в планинските райони, стават причина за постоянната висока степен на амортизираност на пътищата и проблемите с достъпността на някои от районите, особено през есенно-зимния сезон.

През оценявания период Общината прави инвестиции ежегодно за изграждане, ремонт и поддръжка на ОПМ със средства предимно от целеви субсидии от републиканския бюджет и със собствени такива. Републиканската пътна мрежа се поддържа от АПИ и чрез териториалното Областно пътно управление. За градската улична мрежа се възможности на ОПРР, свързани с подобряване на градската среда. Общата стойност на направените в тази сфера инвестиции не може да бъде изчислена, поради липса на данни за определени периоди. Нова улична мрежа в периода не е изградена. През 2008 – 2009 г. е направена цялостна реконструкция на едно от ключовите кръстовища в града – кръстовището на бул. Могильов и ул. Ст.Караджа, което е входно-изходната точка на града по посока гр. Севлиево и гр. София. Извършени са и подготвителни дейности по бъдещи обекти за периода 2011 – 2013 г. като подготовка на технически проекти, сключване на споразумения с Агенция „Пътна инфраструктура”, изпълнение на проекти за техническа помощ по подготовка за реконструкции, проектиране и проектни разработки и др. Изградена е и частична система за видеонаблюдение в гр. Габрово.

Направените инвестиции в това направление за периода 2006 – 2010г. са около 7,7 млн. лв.

Големи проекти (Стратегически инфраструктурни обекти)

Планираните големи проекти за периода 2005 – 2013 г., препотвърдени с актуализацията на ОПР от 2008 г. като важни стратегически обекти включват:

- ✓ Проектиране и изграждане тунел под вр. Шипка и на западен обходен път на гр. Габрово – Обходът на гр. Габрово, като част от Трансевропейски транспортен коридор № 9, в който се включва и изграждане на тунел под вр. Шипка е стратегически обект, както за Община

Габрово, така и за областта и страната, поради което действията на държавните институции и агенции са от критично значение за напредъка на обекта. До края на 2010 г. изграждането на тунела не е започнато и Западният обходен път не е построен, но е извършено следното:

- Изграденият първи етап на обходния път е в режим на текущо поддържане и експлоатация. Втори етап е със замразено изграждане.
 - През 2007 – 2008 г. е изготвен предварителен технически проект за обходния път и са предприети действия по проектната готовност до етап строителство;
 - През 2009 г. са подготвени и съгласувани доклади по ЗООС и Закона за защитените зони (ЗЗЗ), за които по време на обществените обсъждания в края на 2010 г. Община Габрово е внесла предложение да бъдат допълнени с обхват отнасящ се и за Пети етап /с тунелно преминаване/, изключен първоначално от екологичната процедура;
 - През 2011 г. е планирано да приключат процедурите по прилагане на екологичното законодателство в т.ч. по ЗООС и Закона за защитените зони върху всички етапи от обходния път, като очакванията са за първите два етапа от обходния път да се получи разрешение за строеж веднага след това.
 - Създадената междуведомствена работна група за логистична подкрепа на АПИ по подготовка за осъществяване на законовите процедури за изпълнение инвестиционните проекти „Изграждане на път III-5004, обход на гр. Габрово от км. 0+000 до км. 31+000” и „Изграждане на пътен тунел „Шипка”. Работната група е подготвила план за изпълнение на последващите процедури, като е планирано процедурите свързани с отчуждаване и промяна на предназначението на земите за етапите III и IV и етапната връзка и да приключат до края на 2012г., когато за тях ще може да бъде издадено разрешение за строеж.
 - От 2011г. обходният път на гр. Габрово вкл. тунелът под вр. Шипка с решение на Министерски съвет е станал обект от национално значение. Изграждането на тунела е включено в плановете на МРРБ за изграждане в периода 2014 – 2020 г. Останалите етапи могат да започнат своята реализация поетапно през 2011 г. и 2012 г. в зависимост от готовността на държавата да финансира авансово проекти предвидени за реализиране по ОП Транспорт.
- ✓ Проектиране и изграждане пътна връзка м. Узана – прохода Шипка – обектът е планиран за изпълнение до 2013г. и все още не е започнат, но има изготвени предпроектни проучвания и парцеларен план със съдържание на идеен проект. През 2012 е необходимо да започнат процедурите свързани с екологичното законодателство.
 - ✓ Проектиране и изграждане инфраструктура м. Узана – През 2009 – 2010 г. са извършени проучвателни и проектни дейности по изграждане на ВиК системата на местността Узана, което предстои да се осъществи до 2013 г. Изготвен е и подробен устройствен план на територията. Изготвен е работен проект за водоснабдяване и канализация през 2010 г. В ход е процедиране по екологичното законодателство на изготвен ПУП за ски писка при вр. Исполин.
 - ✓ Разработване на проект и изграждане на регионално летище Междене – обектът не може да бъде реализиран с публични средства, поради смяна на собствеността на терена в частна. Междувременно на територията на Община Габрово е изградено частно летище, обслужващо предимно интересите на любителите на авиационната дейност, но с известен потенциал за използване също и за целите на селскостопанската авиация.

Укрепване на свлачища

Изпълнени са частични или подготвителни дейности по укрепването на 3 свлачища, като за това в кв. Лисец са привлечени средства от ОПРР – проект BG161PO001/1.4-04/2009 - „Инфраструктурни мерки за укрепване на свлачище на улица „Топлеш“, град Габрово” на обща стойност 937 622 лв. , който се изпълнява в периода 2010 – 2011 г.

През 2009 г е извършено укрепване на свлачищен участък на общински път в м. Узана на стойност 245 хил. лв. осигурени от МКВП.

Операция 2: Рехабилитация на съществуващите и изграждане на нови ВиК мрежи и съоръжения

Сред най-значимите проблеми на сектора в периода 2005 – 2010 г. са високите загуби на вода по водопреносната мрежа, достигащи на места до 80%.

Сред най-значимите постижения в сектора са:

- ✓ Разработен, одобрен и стартирал „Интегриран проект за водния цикъл на град Габрово”, който предвижда интегрирана инвестиционна програма – реконструкция на ПСПВ, рехабилитация и подобряване на 76 км от водопроводната мрежа, ремонт на 4 помпени станции и изграждане на 1 нова, рехабилитация на 21.6 км съществуваща канализационна мрежа, изграждане на 18.5 км нова гравитачна канализация, реконструкция на ПСОВ. Проектът е на обща стойност 123 млн. лв. като се финансира със средства от Кохезионния фонд и съфинансиране от държавния бюджет чрез ос 1 на ОПОС и е получил одобрение с решение на Европейската комисия от м. февруари 2010г.;
- ✓ Изпълнен е проект за техническа помощ за подготовката на инвестиционно предложение за подобряване на ВиК в 4 квартала на град Габрово. Проектът се финансира по ос 1 на ОПОС и е на стойност 140 000 лв.
- ✓ Изграждане на нови водопроводи и инвестиции в подобряване на ВиК - изпълнен е проект за напорен водопровод в кв. Беленци, финансиран от МРРБ. Използвана е техническа помощ, проектирани са части от ВиК мрежата и са извършени подготвителни дейности по водоснабдяването и канализацията на други квартали и селища. Използвано е финансиране от ПУДООС;
- ✓ Изготвени са работни проекти и текат процедури по ЗГ, ЗВ, ЗООС и ЗБР за водохващане и ВиК в курортен комплекс Узана. Реализацията им се очаква в периода 2012 – 2013г, като се проучват възможностите за външно финансиране подкрепено с различни форми на ПЧП;
- ✓ Основно почистени са през 2009 г. коритата на р. Янтра, Синкевица и Жълтешка в големи техни участъци, с цел предотвратяване на наводнения при високи води. За дейностите е използвана програмата на Агенция по заетостта – ОСПОЗ.

Общата стойност на финансовите ресурси, вложени в тези дейности за оценявания период е около 2,6 млн. лв.

Операция 3: Благоустрояване на жилищни квартали, вкл. паркинги, детски площадки и съоръжения, зелени площи

Дейностите на Община Габрово в това направление се характеризират, както с множество дребни мерки за подобряване на конкретни участъци от градската среда в жилищните квартали и ЦГЧ (обновяване на детски площадки, възстановяване на междублокови пространства и др.), някои от които финансирани или съ-финансирани от бизнеса, така и от широкомащабни инициативи за осезаема и трайна промяна на средата за живот на населението в града.

През 2010 г. започва изпълнение на проект „Създаване на привлекателна физическа среда на град Габрово чрез интегрирани мерки за градско възстановяване и развитие”, финансиран от ОПРР на обща стойност 4,8 млн. лв. Проектът е насочен към повишаване на привлекателността и

конкурентоспособността на град Габрово, посредством подобряване на физическата, жизнена и екологична среда – рехабилитация на парк, благоустрояване на детски площадки и междублокови и други пространства, изграждане на система за безопасна градска среда чрез въвеждане на система за видеонаблюдение.

До края на програмния период остава необходимостта от действия предимно по оставащите неблагоустроени паркове и изграждане на крайречни алеи в ЦГЧ, за които обаче към края на 2010 г. няма проектна готовност.

В това направление са вложени общо около 2,4 млн. лв. за периода от 2005 до 2010 г. включително.

Операция 4: Строителство, саниране и рехабилитация на сграден фонд

Община Габрово проявява голяма активност в това направление, като за периода 2006 – 2010 г. има изпълнение по голяма част от конкретно планираните проекти и мерки.

С финансиране от общинския бюджет, през 2006 г. е започнато разширение на Националната Априловска Гимназия, като в момента тече довършителното строителство на разширение на новият северен корпус. Средствата са осигурени от МОМН.

Изключителни усилия са положени за използване пълноценно на финансовата помощ от ОПРР за осъществяването на проекти за подобряването на образователната, социалната и културната инфраструктура в града, като голяма част от тях включват прилагането на мерки за енергийна ефективност (ЕЕ) и използването на възобновяеми енергийни източници. От 2009 г. този подход е залегнал като задължителна част от стратегическото развитие на общината и се прилага при подготовката на всички проектни идеи и документация.

По данни на общината, само през 2009 г. Община Габрово е вложила в СМР за осъществяване на енергийна ефективност около 1,4 млн.лв. собствени средства. Обновен и с приложени мерки за ЕЕ (саниране, подмяна на дограма и отоплителна инсталация, хидроизолация на покрив и др.) е сградният фонд на Природоматематическа гимназия „Акад. Иван Гюзелев”, СОУ „Райчо Каролев”, 4 детски градини и 1 ясла със средства от ОПРР, програма „Красива България” и ФМ на ЕИП. Обновени и с подобрена ЕЕ са също Зала „Възраждане”, Регионалната библиотека, както и новата сграда на Дома за стари хора с физически увреждания в кв. Маркотей. В начален етап на изпълнение е мащабен проект за обновяване на 5 училища и 9 детски градини, също с прилагане на ЕЕ мерки. Общината участва и в демонстрационен проект за обновяване на многофамилни жилищни сгради от 2006 г. като до момента са включени 3 сгради. През 2009 г. Община Габрово е отличена в специално създадената категория „Най-добра пилотна община за 2008” в международния конкурс по проекта за енергийна ефективност „МОДЕЛ” - оценка за цялостната дейност в областта на енергийната ефективност на общината сред градовете на Централна и Източна Европа. Участва и в други международни мрежи, работещи по програмата на ЕС „Интелигентна енергия за Европа”. В процес на оценка е и проектно предложение за подобряване на туристическата инфраструктура в обекти - недвижими културни ценности и обкръжаващата ги инфраструктура с цел повишаване нивото им на атрактивност и повишаване качеството на туристическите продукти. Проектът включва реновиране на туристическа инфраструктура в АЕК „Етъра”, реставрации и адаптации на сгради в АИР „Боженци”, рехабилитация на калдъръми и музейни сгради и др.

По отношение въвеждане използването на ВЕИ, Община Габрово е направила мащабна подмяна на уличното осветление с енергоспестяващо. В реновирания басейн в ПМГ е изградена система за соларно затопляне на водата. В града са поставени указателни табели с локално соларно осветление. В детска ясла „Зора” са инсталирани соларни панели за осигуряване на топла вода към млечната кухня, която се намира в яслата. Инвестицията на стойност 8 300 лв. е осъществена с помощта на дарение от габровска фирма. В зала „Възраждане” при ремонта са подменени съоръженията на вентилационната инсталация с нискоенергийни и се оползотворява топлината на отработения въздух на залата. По спечелен проекта за ЕЕ в 14 обекта от образователната инфраструктура, финансиран

по ОПРР с над 35% собствено съфинансиране от Община Габрово, във всички детски градини се предвижда изграждане на инсталация на битова гореща вода (БГВ) чрез използване на слънчева енергия, а в един от обектите се предвижда и изграждане и на фотоволтаична система.

При осъществяване на мерките за ЕЕ и ВЕИ е използвано финансиране от GEF, ОПРР и собствено финансиране на общината.

Оценка на инвестициите, направени от бизнеса за постигане на целта, не е възможно да бъде направена, поради липса на данни.

Община Габрово е вложила в тези дейности над 11 млн. лв., реализирани предимно чрез финансиране от ОПРР.

Като цяло е постигната *средна степен* на изпълнение на тази цел – има извършени и изпълнени редица дейности, но оставащата част е също немалка. Целта е със средно ниво на изпълнение и с добри перспективи за постигане на съществен напредък до края на програмния период. Осъществените редица проекти, инициативи и текущи дейности от страна на Община Габрово дават основание да се счита, че натрупаният опит и добрите постижения ще спомогнат за постигането на висока степен на изпълнение към 2013г., подкрепени от необходимата добра координация между институциите на местно, регионално и национално ниво. Извън периода ще остане реализацията на единият от най-стратегическите за общината проекти - този за тунел под връх Шипка, но планове за осъществяването му вече има на национално ниво в периода 2014 - 2020г.

Стратегическа цел 3: Газификация на гр. Габрово

Целта определя газоснабдяването като основна необходимост, както за населението, така и за бизнеса. Газификацията е предимство, както за населението, така и за фирмите със своите икономически и косвени социални параметри и би могла да има сериозен принос за постигане на устойчив икономически растеж и екологична ефективност на територията на общината.

В периода, обхванат от оценката, община Габрово има само частично изградена (в един квартал) и газоразпределителна мрежа, която не е захранена. Има разработен проект и строителството по изграждането на газопреносна мрежа започва още през 2004 г., но е реализирано значително забавяне и към края на оценявания период няма краткосрочна перспектива за изпълнение на проекта, поради отнемането на лиценза на изпълнителя „Централ газ” АД заради неизпълнение на ангажиментите. В ход е процедура по предоставяне на лиценз на друго дружество, като при успешен завършек, до края на 2011 г. е възможно изградената мрежа да бъде обслужвана чрез доставка на съгъстен природен газ.

Изпълнението на целта е със средна степен на изпълнение към края на 2010г., и с позитивни перспективи за постигане до края на 2013 г.

Стратегическа цел 4: Осъвременяване на системата за управление на отпадъците

Постигането на целта се предвижда чрез дейности за реконструкция и модернизация на съществуващото депо за отпадъци, закриване на нерегламентирани сметища и разработване, приемане и изпълнение на дейности от общинската “Програма за интегрирано управление на отпадъците на територията на община Габрово”.

Реконструкцията и модернизацията на съществуващото депо за отпадъци с цел превръщането му в регионално депо за нуждите на общините Габрово и Трявна все още не е факт по редица причини. Проектът за изграждане на регионалното депо е внесен в МОСВ за комплексно разрешително още през 2005 г. Следва период на изчакване на решения от страна на централната администрация, пре-проектиране и нови анализи - необходимост възникнала поради междуременно появили се промени в обстоятелствата и законодателството. В края на 2008 г. е одобрен за финансиране проект на

Община Габрово за техническа помощ по ОПОС (ос 2), по който вече са актуализирани работните проекти от 2005 г., извършени са множество анализи и са изготвени нови формуляри за кандидатстване и се очаква издаване на комплексно разрешително, както и подаването и одобрението на проект за финансирането на необходимите инвестиции за изграждането на депото от ос 2 на ОПОС през 2011.

През 2007 г. Общински съвет Габрово приема нова общинска “Програма за интегрирано управление на отпадъците на територията на община Габрово” с период на действие до 2013 г. Програмата включва подробно описание на състоянието и необходимите мерки в няколко основни цели, касаещи управлението на отпадъците, а именно: осигуряване на води за всякакви нужди, управление на отпадъците и защита на почвите, опазване на атмосферния въздух и ограничаване на шумовете, опазване на биологичното разнообразие и ефективно управление на околната среда и интеграция на екологичната политика в общата икономическа политика на общината. Целите на общинската програмата са съобразени с Националните цели в областта на опазването на околната среда, а за нейната реализация от 2008 г. се подготвя годишен план и отчет за изпълнение на дейностите. От представената подробна документация по изпълнението може да се направи изводът, че Програмата се изпълнява стриктно, осъществени са редица дребно-, средно- и широко-мащабни инициативи и проекти, както и текущи дейности по поддръжка. В изпълнение на програмата са разработени, спечелени и се осъществяват проекти, финансирани от различни източници, в т.ч. Оперативни програми „Околна среда” и „Регионално развитие”, програмите ПУДООС, ОСПОЗ, ЕИП и др., като голяма част от дейностите са финансирани и от общинския бюджет, съобразно неговите възможности. Осъществени са съвместни дейности, инициативи и партньорства с неправителствени организации, бизнеса, населението.

В съответствие с българското законодателство, Община Габрово е предприела необходимите действия по закриване на сметища по селата и наличните към момента на оценката нерегламентирани сметища са по-скоро единични, новопоявили се случаи. За периода 2006 – 2010г. са закрити общо над 30 нерегламентирани сметища и са почистени над 60 сметища в града. Сметосъбирането е организирано чрез договори с фирми, предимно от областта. В Община Габрово сметосъбирането за ТБО е обхванало 85% от жителите. Затруднения предизвикват многото на брой населени места с малък брой жители, в които сметосъбирането е изключително скъпо, както и отдалечеността на местата, лошата пътна инфраструктура до някои от тях и съпътстващите ги затруднения през зимния период. Сезонната миграция на хора от големите градове в селата на общината поставя завишени изисквания за подобряване качество на услугите по сметосъбирането в селата.

Сметосъбирането в общината е добре организирано, като през периода 2008 – 2010г. е разширено и оптимизирано, както по отношение на увеличени брой села, обхванати от услугата, така и в насока честота на обслужване - повишена през летния период. В общината има въведена система за разделно сметосъбиране, а от 2007 г. на депото в Габрово има и сепарираща инсталация за опаковки (съвместна инвестиция с фирма ”ЕКОБУЛПАК” АД), която сортира отпадъци, събрани от всички общини в областта. За организирането и осъществяването на тази дейност в периода 2005 – 2010г., община Габрово е осигурила около 4,6 млн. лв.

Община Габрово има градска пречиствателна станция. Изпълнени са и инфраструктурни проекти за изграждане и развитие на канализационни системи.

По целта е постигнато вече *средно ниво на изпълнение* с тенденция към висока степен на изпълнение при продължаване на системните и целенасочени усилия за прилагане на Програмата за опазване на околната среда на територията на община Габрово. Едно от големите предизвикателства с неясна перспектива остава модернизацията на депото за ТБО, което се очаква да намери своята реализация

до 2013 г. при бързо одобрение на подадения вече проект за инвестиции в строителството по ОПОС и стегнат темп на работа в отлична координация на местната и централната власти.

Стратегическа цел 5: Съхраняване на биологичното разнообразие на територията на община Габрово и ефективно управление на защитените територии в нея

Целта е насочена предимно към изготвяне, приемане и изпълнение на План за управление на ПП „Българка”, вкл. картиране (с цифрова картна основа) на необходимите дейности за горите с висока консервационна стойност и местата с изключително богато биоразнообразие.

Община Габрово, на чиято територия се намира Местност Узана има силно изразен туристически потенциал. Държавното горско стопанство и управлението на Природен парк „Българка”, са субектите, извършващи основно дейности по постигането на тази цел, подпомагани от НПО в сферата на екологията.

От 2006 г. Община Габрово провежда мероприятия за борба с ерозията в м. Узана.

По програма САПАРД са осъществени също противоерозийни дейности и укрепвания в няколко села, съчетани със създаването на насаждения от медоносни видове липа и акация, което стимулира и икономическата активност на населението. В периода 2005 – 2010 са разработени също Общ устройствен план и Подробен устройствен план за к.к. Узана, както и проект за ВиК мрежа в нея.

Държавно горско стопанство – Габрово изпълнява мерки от приетия през 2005г. Лесоустройствен и Ловоустройствен план свързани с почвоподготовка, залесяване, грижа за дивеча и др.

За опазване, възстановяване и поддържане на биоразнообразието се грижи Природен парк „Българка”, защитена територия от изключително значение за развитието на туризма. От края на 2009г. в изпълнение е проект „Възстановяване на местообитание и биологичното разнообразие на територията на природен парк „Българка” (на обща стойност 836 759 лв., финансиран по ос 3 на ОПОС), в рамките на който вече е оформена овощна градина на площ от 1 дка, в която са засети и 7 овощни видове - местни сортове, изградени са 2 бр. волиери – адаптационни клетки за птици, с цел попълването на популациите от грабливи птици и в тях са настанени са 5 бр. млади нощни птици (бухали), закупена е къщичка за видеонаблюдение с оборудване, закупено е стадо от 30 бр. средно-старопланински овце. Предстоят дейности по спиране на активната ерозия и биологичната рекултивация в района на с. Потока.

От края на м. декември 2010 г. е открит Демонстрационен център в кв. Етъра на Дирекцията на ПП Българка, създаден по проект: „Демонстрационен център „Българка” – модел за опазване на биоразнообразието чрез алтернативен туризъм и устойчиво земеползване” - съфинансиран от Глобалния екологичен фонд. Целта на проекта е да се създадат условия за опазване на биоразнообразието чрез реализация на алтернативен туризъм, неформално обучение и предоставяне на информация за местни овощни видове и стари земеделски практики и занаяти.

През 2010 г. между ДПП „Българка” и МОСВ е подписан Договор за безвъзмездна финансова помощ на стойност 1 млн. 975 хил. лв. по ос 3 на ОПОС за разработката на План за управление на защитената територия и планиране на дейностите в парка през следващите 10 години. В рамките на следващите три години по проекта предстои да се извършат картографски и геоинформационни дейности за изготвяне на цифрова база данни, провеждането на пълно изследване на всички растителни и животински видове, климат, геология, хидрология, почви. Ще бъде изготвена на културна и социално-икономическа характеристика на района с данни за цялата техническа инфраструктура. В картен, табличен и текстови вид ще се изготви анализ на туризма, спорта, рекреация и услуги. Всички тези данни ще са база за Плана за управление.

Напредъкът по тази цел е много добър и с реализацията на започнатите проекти тенденциите към постигане на висока степен на изпълнение до края на програмния период по отношение на основните акценти на целта са отлични.

Степен на изпълнение на приоритет 2 : Като цяло има постигната *средна степен на изпълнение* на приоритета за периода 2005 – 2010 г. За оставащия период до края на 2013 г. изпълнението се очаква да бъде още по-динамично.

Приоритет 3: Създаване на висококачествени и разнообразни социални услуги, отговарящи на интересите и потребностите на общността (след актуализацията през 2008 г.)

(стар приоритет – 2005 г.): Създаване на висококачествени и разнообразни социални услуги, отговарящи на интересите и потребностите на общността, чрез изграждане на гъвкав, високоефективен модел на координация и взаимодействие между институциите, институтите и организациите в социалната сфера). **При актуализацията през 2008 г.** е съкратено наименованието на приоритета.

Реализирането на общинската социална политика е непрекъснат процес, инструмент за хармонизиране на местните инициативи с държавните изисквания, възможностите на местната власт и НПО и потребностите на жителите.

България е от малкото страни в ЕС-27, в които през последните 20 години намалява абсолютния брой на населението и неговия човешки потенциал, резултат от по-ускореното влошаване на демографските показатели и от мащабните емиграционни процеси. Докато естественото намаление на населението води до ограничаване на количеството на бъдещата работна сила и ускореното стареене, то емиграцията намалява не само предлагането на труд сега и в близка перспектива, но и капацитета на оставащото население за възпроизводство и в определена степен – за икономическо развитие. Така развилите се демографски тенденции влошават възпроизводството на населението, количеството и качеството на човешките ресурси, ограничават предлагането на труд. Силните тенденции на стареене на населението и емиграцията застрашават конкурентоспособността на националната икономика.

Предварителните резултати от последното преброяване (01.02.2011 г.) на населението потвърждават посоката и динамиката на демографските тенденции. За последните 10 години населението на страната е намаляло с 600 хиляди, т.е. с 8,2 %, а за последните 20 години намалението е с 1,6 милиона, или с 18 % - от едновременното, но и мултиплицирано въздействие на отрицателния естествен прираст и високата външна емиграция.

Безработицата и нейните последици

В условията на последната криза броят на регистрираните безработни през първо тримесечие на 2010 г. в България се увеличи с над 50% в сравнение с първо тримесечие на предходната година⁵ и най-многобройна е групата на лицата с основно и по-ниско образование. Спрямо 2009 г. увеличението на равнището на безработица е с 3,4 процентни пункта. За по-малко от година ситуацията на пазара на труда стана по-неблагоприятна. Броят на официално заетите намалява.

В контекста на специфичните бариери на пазара на труда, които възпрепятстват възрастните да се включат в заетост, възниква въпроса дали ресурсите и усилията за безработните мъже и жени в по-високите възрасти не биха могли да бъдат по-адекватни, като се насочват повече към *запазване на тяхната заетост и способности, преди да бъдат освобождавани* и особено за

⁵ Информационен бюлетин за безработицата и активната политика по заетостта през периода януари-март 2010 г. на Агенцията по заетостта

тези с по-високо образование и професионална подготовка. *В тази посока са насочени и някои от ефектите от реализацията на проекти, финансирани по схеми на ОПРЧР.*

В периода 2005 – 2009 г. се наблюдава голяма динамика в социалната сфера, като се увеличават броя на социалните заведения и броя на предоставяните социални услуги в общността. Последните надминават броя на специализираните институции за социални услуги. Това е в пълно съответствие с националната визия и документи в областта на развитие на социални услуги и деинституционализацията.

За постигане на този приоритет в ОПР 2005 – 2013 г. са заложили 25 стратегически цели с 85 мерки към тях за реализирането им. Към приоритета са заложили твърде много специфични цели и мерки, което е трудно изпълнимо и проследимо. С актуализацията през 2008 г. целите са намалени до 21 като мерките се въвеждат в операциите и са сведени до 66. По отделните приоритети и заложените към специфичните им цели мерки на места има припокриване. Като цяло е работено по всички специфични цели и мерки с малки изключения.

Изпълнение на целите:

Стратегическа цел 1: Разширяване на социалните услуги в Община Габрово. Предвидени са 8 мерки, като при актуализацията през 2008 г. отпада мярка 1.1 и се заменя с операция 1.1 “Изграждане на Дом за стари хора в с. Враниловци”(бивша мярка 1.3); мярка 1.4 и 1.6 отпадат като изпълнени; мярка 1.5 отпада; мярка 1.7 е приравнена към операция 1.3; въвеждат се нови операции 1.3 и 1.4; мярка 1.8 се приравнява към операции 1.5 + 1.6.

Работено е по изпълнението на тези цели, като някои са само частично (поради липса на финансиране например), а други напълно изпълнени.

Не е изпълнена операция 1.1. поради липса на финансиране и 1.5. тъй като е променена законовата база за това и 1.3.

Изградено е „Защитено жилище за предоставяне на алтернативни услуги на деца, напускащи ДДЛРГ - Център за настаняване от семеен тип” – НП „ФАР”. От 2009г. започна предоставяне на услугата домашен помощник по проект „Домашният помощник – грижа в семейна среда за независимост и достоен живот на хора с различни видове увреждания и самотно живеещи хора” - ОП „РЧР”, като към момента тече 3-та фаза на проекта. В партньорство с гр. Тун, Швейцария, Общината изпълни проект „Изграждане и развитие на Център за социална рехабилитация и интеграция на деца от аутистичния спектър”.

За периода 2005 – 2010 г. по тази цел са усвоени 612 603 лв. от собствено и външно финансиране. Изпълнени са следните операции: 1.2, 1.4, 1.6, 1.7, 1.8. За операции 1.1. и 1.3 има идейни проекти. Общата оценка е за *средна степен на изпълнение* на целта. Препоръката при подготовка на следващия период да се вземат предвид новите национални документи в областта на деинституционализацията и създаване на социални услуги в общността (Визия и план за деинституционализация, Национална карта на резидентните услуги и да се използват в максимална степен възможностите за финансиране по ОПРР и ОПРЧР в това отношение.

Стратегическа цел 2: Повишаване на компетентността на работещите в сферата на социалните услуги

В тази цел е добавена нова операция: 2.3 Осигуряване на методическа подкрепа и супервизии на екипите в съществуващите социални услуги. Планираните операции са изпълнени с малък финансов ресурс.

Операциите по тази цел са изпълнени, като е използвано интегрирано финансиране по проекти, реализирани по Цел 1. По програма за информация и усвояване на иновационни практики в сферата на социалните услуги са проведени обучения на специалисти в социалната сфера в рамките на горепосочените проекти. Стартира иновационна практика „Лаборатория за изследване на детето” в

рамките на проект „Живот в семейна среда и по-добро бъдеще на децата чрез алтернативни социални услуги”. Също така са проведени супервизии на специалистите, работещи по горепосочените проекти.

Общата оценка е за *висока степен на изпълнение* на тази цел.

Стратегическа цел 3: Реконструкция и модернизация на материалната база на социалните заведения

По тази цел мярка 3.1 се видоизменя и става Операция 3.1 Преместване и пребазиране на Дом за възрастни с физически увреждания от кв. Кряковци; мярка 3.2 става Операция 3.5; въведени са нови операции 3.2, 3.3 и 3.4; По тази цел са изпълнени всички операции – пребазиран е ДВФУ Кряковци, ремонтиран е покрива на двата дневни центъра в кв. Палаузово и ЦОП е преместен в обновени помещения в зала „Възраждане”. Усвоеното финансиране е 1 542 459 лв.

Общата оценка е за *висока степен на изпълнение*.

Стратегическа цел 4: Предоставяне на висококачествени услуги в областта на здравеопазването:

При актуализацията на ОПР отпадат мерки 4.4 и 4.5; мярка 4.6 става Операция 4.4; мярка 4.7 става Операция 4.5; включват се нови операции 4.6, 4.7, 4.8 и 4.9.

В областта на здравеопазването има редица промени, които са обусловени от развитието на демографската структура на населението от една страна и промените в сектора, т.е. здравната реформа и повишаване на изискванията към лечебните заведения, от друга. За отчетния период в процеса на осъществяваната реформа в здравеопазването и разделянето на медицинската помощ на първична и специализирана извънболнична и болнична медицинска помощ, възникват проблеми във взаимодействието между тези звена, които все още не са намерили най-вярното си решение: Факт е и закъснялото финансиране по ОПРР, свързано с болниците и заложено предварително в тази цел.

- ✓ За изпълнение на тази цел са заложили 9 операции. Работено е по част от заложили мерки, като основно извършената работа в областта на здравеопазването може да се обобщи в следните направления.
- ✓ Поддържане на здравни кабинети в 33 училища и детски градини, извършване на дейности по профилкактика.
- ✓ Осигуряване на средства за закупуване на медикаменти и консумативи за болните, провеждащи хемодиализно лечение и за военните инвалиди
- ✓ Финансиране и поддържане на „Регионален хоспис” ЕООД – гр. Габрово – стационар гр. Дряново, с финансова подкрепа на Община Габрово. С оглед осигуряването на устойчивост на хосписа, Община Габрово отпуска финансови средства за подпомагането на терминално болни пациенти. За отчетния период, с финансовата подкрепа на Община Габрово в лечебното заведение са настанени 21 пациента
- ✓ В Община Габрово съвместно с РИОКОЗ се подготвя стартирането на Програма за здравословно хранене в училища и детски градини „СИНДИ”- „Здрави деца в здрави семейства”.

Като цяло, *степента на изпълнение е много ниска*, което отчасти се дължи и на многото планирани операции без да има финансов ресурс за тяхното реализиране, нито е във възможностите на Община Габрово да реализира изпълнението на голяма част от дейностите. Възможностите са част от дейностите да бъдат финансирани проектно по схеми на ОПРР.

Стратегическа цел 5: Изграждане на инфраструктура около институтите за култура

– отпада мярка 5.2 и мярка 5.3 става операция 5.2

Заложените в тази цел операции се препокриват с операции попадащи и реализирани по Приоритетна ос 2, стратегическа цел 6.

Стратегическа цел 6: Осигуряване на достъпна среда за хора с увреждания до културните институти

– съкратен е списъкът на обектите за изграждане на специални съоръжения

Тази цел е частично изпълнена, като се планира работата по нея да продължи. Част от операция 6.1 попада и в обсега на други цели и операции.

Общата оценка е за *средна степен на изпълнение*. Община Габрово може да продължи да работи в оставащия период за реализация на ОПР, като използва всички възможни средства за финансиране на проекти, които включват и мерки за достъпна среда от различните донорски програми и СКФ.

Стратегическа цел 7: Изграждане на материалната база на читалищата

Изпълнението по тази цел е минимално. Общината работи активно с читалищата, но основно по отношение на: осъществяването на съвместни културни инициативи, контрол на законосъобразното изразходване на годишните читалищни субсидии, подготовка на необходимата документация за разпределяне на читалищната субсидия през 2010 г., разработване на точкова система за разпределение. Значително увеличената читалищна субсидия (с 20%) доведе до известно активизиране и обогатяване на някои читалищни инициативи.

Ниска степен на изпълнение на тази цел. За оставащия период до 2013 г., Община Габрово би могла да подкрепи в партньорство читалищата при кандидатстването им за проектно финансиране.

Стратегическа цел 8: Повишаване на квалификацията на работещите в сферата на културата

По тази цел няма изпълнени операции.

Цел 9: Развитие на културните индустрии

В изпълнение на тази цел е изпълнена операция 9.1. организирана е Карнавална работилница – ремонт, планиране и изпълнение на функционалността на помещението. Не е изпълнена втората операция.

За изпълнение на тази цел са изразходени 8000 лв.

Степента на изпълнение е средна. Община Габрово е подготвила и подала проектно предложение по ОПРР за организиране и промотиране на иновативни културни събития, което е в подкрепа на реализацията на тази цел.

Стратегическа цел 10: Формиране, възпитание и развитие на публика

В изпълнение на тази цел са осъществени следните програми: “Музикална и танцова педагогика”; “Музейна педагогика” и Театрална педагогика”.

Изразходени са 3000 лв.

Висока степен на изпълнение. В допълнение на постигнатото изпълнение, Община Габрово ще подпомогне изпълнението на тази стратегическа цел при реализиране на проект по ОПРР за подкрепа при създаване и промотиране на иновативни културни събития.

Стратегическа цел 11: Усъвършенстване на комуникацията между културните институти и координацията на културните изяви

По тази цел са заложили са две операции, които не са изпълнени.

Стратегическа цел 12: Участие на гражданското общество при формиране на културната политика на Общината

В изпълнение на тази цел са стартирали съвместни инициативи - програма “Читалищата – активен партньор при формирането на културния календар” и е създаден фонд “Култура” за подкрепа и реализация на граждански инициативи.

Изразходваните средства са 37 000 лв., финансирани от общината.

Степента на изпълнение е висока. Изпълнението на тази стратегическа цел би могло да продължи и без голямо външно финансиране, като се стимулира диалога с гражданското общество.

Стратегическа цел 13: Осигуряване на равен достъп до задължително образование на всички деца

Цел 13 от ОПР 2005 – 2013 отпада и Цел 14 става Цел 13. Отпадат мерки 14.2, 14.3 и 14.4; вкл. се нови операции 13.2 и 13.3

Заложените операции са две, като Общината е работила значително за изпълнението им.

- ✓ В образователната сфера за осигуряване на равен достъп до задължително образование на всички деца са създадени условия за целодневно обучение в първи клас, като в шест училища са оборудвани игротеки за занимания по интереси на децата от първи клас на целодневно обучение.
- ✓ През 2010 г. е осигурен достъп до образование на всички деца и ученици в Община Габрово, като се контролира и тяхното движение. Незначителен е процентът (0,5 %) на необхванатите и отпаднали от задължително обучение ученици.
- ✓ Във всички общински училища (с изключение на ОУ „Никола Войновски“), функционираха училищните бюфети.
- ✓ В шест училища е предоставено обедно столово хранене. Услугата се използва средно дневно от 540 ученици. Във връзка с целодневна организация на учебния ден и за столово хранене на пътуващи ученици е осигурен обяд за 12 ученици от ОУ „Христо Ботев“ и за 88 ученици от СОУ „Райчо Каролев“.
- ✓ В Община Габрово е организирано изпълнението на националната програма за по-пълно обхващане на децата и учениците в задължителна училищна възраст, чрез която са осигурени безплатни закуски и учебници на учениците. За учебните дни през годината на 1843 ученици от I до IV клас и на 420 деца от подготвителните групи са осигурени безплатни закуски, на обща стойност 169 101 лева.
- ✓ От учебната 2010/2011 година е въведена целодневна организация на обучение за децата от първи клас. (Постановление № 186 на МС от 7.09.2010 г. за осигуряване на целодневна организация на учебния ден за учениците от I клас в държавните и общинските училища). В общинските училища се обучават 331 ученици на целодневно обучение, за които са получени допълнителни средства за периода септември – декември 2010 г. в размер на 45 016 лв. С тях се обезпечават издръжката на групите и се подпомага столовото хранене.
- ✓ В допълнение към реализирането на тази цел могат да се изброят и реализираните проекти от 4 училища и две НПО на територията на община Габрово проекти, финансирани от ОПРЧР за разнообразяване на извънкласните дейности в училищата и организиране на практики и стажове.

За реализиране на тази цел в периода 2008 – 2010 г. са изразходвани са 214 117 лв. *Степента на изпълнение е висока.* Община Габрово трябва да продължи да използва всички ресурси – национално и проектно финансиране.

Стратегическа цел 14: Интегриране на деца със специфични здравословни и образователни потребности в масовите детски градини и училища (бивша цел 15 в предходния документ).

В изпълнение на тази цел е осигурено обучение на 23 ученици в самостоятелна форма на обучение и на 5 – индивидуално обучение в домашни условия. На 26 ученици със специални образователни потребности бе осигурено обучение в седем общински училища и на 15 деца в осем детски градини. Работят и четири логопедични кабинета, устроени на териториален принцип, като в тях са обхванати 133 деца и ученици.

Планираните дейности по изграждане на достъпна среда в 4 детски градини и едно училище не са изпълнени.

Средна степен на изпълнение на тази цел. Община Габрово може да се възползва от възможностите за проектно финансиране по ОПРЧР и други програми.

Стратегическа цел 15: Усъвършенстване на системата на работа с децата от рискови групи

В актуализирания документ Цел 16 се променя и става 15, като се променя изцяло по съдържание, запазва се само мярка 16.6 и става операция 15.4.

Планирани са 4 операции за изпълнение на тази специфична цел, като се работи по изпълнението на всички.

С цел усъвършенстване на системата на работа с децата от рискови групи се изпълнява поддържаща педагогическа квалификация, както и програма “Общинска политика за сексуално здраве и превенция на ХИВ/СПИН сред младите хора”; програма “Квалификация на управленския екип на училища и детски градини за работа в условията на делегирани бюджети”; квалификация на педагогическите кадри за работа по гражданско и здравно възпитание и взаимодействие с родителите.

Финансовият ресурс, изразходен за реализиране на тези дейности е: 14 500 лв. Степента на изпълнение е *висока*.

Стратегическа цел 16: Повишаване качеството на управление на образованието в Габрово

В актуализирания документ Цел 17 става Цел 16– променя се мярка 17.2, която в новия план е операция 16.2.

За изпълнение на тази цел са предвидени две операции. ***Квалификация на управленския екип на училища и детски градини за работа в условията на делегирани бюджети и Квалификация на педагогическите кадри за работа по гражданско и здравно възпитание и взаимодействие с родителите.*** Изпълнени са частично, като за изпълнението им е направено следното:

Във връзка с въвеждане на делегираните бюджети в училищата са организирани и провеждани системни работни срещи и обучения на директорите и счетоводителите на детските и учебни заведения. Оказва се и методическа помощ по организацията на работа, целесъобразното и правомерно разходване на бюджетните средства и по счетоводната отчетност.

Проведени са семинарни обучения с директорите и екипите на детските градини по прилагане на Системата за управление на безопасността на храните /НАССР/ и осигуряването на безопасни условия на труд, две квалификационни обучения по програмите за подготвителните групи през учебната 2008/2009 година.

Цялостната оценка е за *средна степен на изпълнение* на тази цел.

Стратегическа цел 17: Оптимизиране на мрежата от детски и учебни заведения (бивша цел 19, тъй като цел 18 отпада)

За изпълнение на тази цел са предвидени две операции, като първата не е изпълнена, а втората, свързана с Програма “Осигуряване на превоз на учениците ” е изпълнена. С цел оптимизиране на училищната мрежа, се изпълнява програма “Осигуряване на превоз на учениците ”, както и модул „Оптимизиране на училищната мрежа”.

През 2008 г. се осигурява транспорт на 133 ученици от населени места, в които няма училища, обхванати в средишните училища. През 2009 г. е осигурен безплатен транспорт за 100 ученици от населени места, в които няма училища, обхванати в средишните училища, а за 2010 г. цифрата е: 138 ученици.

Степента на изпълнение е *средна*. Община Габрово има възможност да продължи да работи по изпълнението на тази цел като максимално се възползва от финансирането по държавни програми от МОМН, както и използва проектно финансиране от ОПРЧР.

Стратегическа цел 18: Модернизация на материалната база на детските и учебните заведения (бивша цел 20, от която отпадат мерки 20.3 и 20.4)

Тази цел предвижда реализирането на 3 операции, като 18.3 се реализира в приоритет 2 с изпълнение на проект: „Осигуряване на ефективна, общодостъпна и модерна образователна инфраструктура за устойчивото развитие на Община Габрово”, финансиран по ОПРР.

Останалите операции са частично изпълнени, като няма точна оценка на отделения финансов ресурс, който е от общинския бюджет и други източници.

Като цяло препоръката е да се намери конкретното място на тази цел (би могло да е в Приоритет 2), за да не се прекриват дейностите по нейното изпълнение.

Стратегическа цел 19: Приобщаване на родителската общност към проблемите на образованието (бивша цел 21)

За изпълнение на тази цел са предвидени две операции, като първата програма “Училище за родители” се изпълнява без използване на финансов ресурс, а втората е частично изпълнена.

Висока степен на изпълнение. Тази цел има висок потенциал за изпълнение поради предимно организационния характер и методическа подкрепа, които могат да бъдат подпомогнати в голяма степен от Община Габрово.

Стратегическа цел 20: Повишаване на безопасността и ефективността на охраната в детските и учебните заведения (бивша цел 22, от нея отпада първата мярка).

За изпълнение на тази цел е предвидена една операция - Изграждане на електронни охранителни системи в детските и учебни заведения, която е изпълнена частично. Охраняемостта на всички обекти от структурата на общинската училищна мрежа се осъществява чрез СОТ. Чрез собствени приходи и средства на училищните настоятелства 50% от училищата поддържат целодневна невъоръжена охрана за достъпа до откритите и закрити площи на училищата. *Средна степен* на изпълнение.

Стратегическа цел 21: Включване на младите хора в процесите на планирането и осъществяването на общинската политика (Цел 23 – отпада, а Цел 24 става Цел 21)

За изпълнението на тази цел са предвидени 5 операции. Първата мярка от предходната формулировка на целта е изпълнена.

Изпълнени са редица дейности по тази цел, включително и Проект „МОГА – младежки, общински и граждански активности”, свързан със създаване на училищни клубове „МОГА”. По проекта са проведени здравни беседи, осъществени са дейности по приложно изкуство, занаяти и традиции.

Усвоеното финансиране е 291 301 лв.

Постигната е *средна степен на изпълнение*.

Стратегическа цел 22: Реновиране на спортната база (предишна цел 25)

За изпълнение на тази цел са предвидени 4 операции. Извършени са редица дейности за реновиране на спортната база, но постигнатия ефект е частичен, поради липсата на финансови средства за инвестиции в спортните обекти.

Степента на изпълнение е *ниска* поради липсата на средства.

Като цяло приоритет 3 има *средна степен на изпълнение*. Много добре е използвано проектно финансиране по различни програми от предприежинителните фондове, СКФ и други донорски програми. По този приоритет през периода 2005 – 2009 г. в област Габрово са финансирани 6

проекта от СКФ на обща стойност 2 359 034 лв. За същия период са финансирани 34 проекта от други финансови инструменти (извън СКФ) на обща стойност 5 178 514 лв.

С много *висока* степен на изпълнение са целите и операциите, свързани със социални услуги. Поддържането на този добър темп в социалната и здравната сфера е от особено значение за постигане на още по-добри резултати в изпълнението на приоритета за оставащия до 2013 г. период. За оставащия срок на изпълнение на ОПР има голяма възможност за изпълнение на този приоритет във висока степен, като се ползва финансиране по ОПРР и ОПРЧР. Добре е при следващо планиране да се направи ясно разграничение между развитие на планираните услуги и социална инфраструктура, която в момента е отделена в друг приоритет и има известно припокриване. Същото се отнася и за целите в областта на здравеопазване и образование. Добре е ясно да се разграничат мерките, които могат да бъдат подкрепени със средствата на Общината и такива за които има потенциал за проектно финансиране. Отново трябва да се разграничат мерките по отношение на инфраструктурата.

Определените цели в областта на културата са много и включват редица операции. Би могло да се структурира една специфична цел, която да обвърже операциите с възможностите на общината, както и приоритетите на националните политики в областта на културата.

Общата препоръката е, да се прецизират стратегическите цели, като се окрупнят и интегрират (например развитие на социални услуги за деца и възрастни; здравеопазване, култура, спорт) и да се приоритизират операциите за постигане на тези цели. За някои от стратегическите цели планирането е нереалистично (здравеопазване) и могат да се стеснят броя на дейностите до такива, в които Общината може да се намеси. Могат да се въведат и интегрирани индикатори (вторични) като брой запазени/нови социални услуги в общността, брой ползватели на социални услуги и т.н. Така ще се постигне допълнителна съгласуваност с нови национални и областни стратегически документи (напр. Областната стратегия за предоставяне на социални услуги).

Приоритет 4 – Оптимално използване на природните дадености и културноисторическото наследство за развитие на туризма и утвърждаване на марката „Габрово”

разработен в ОПР 2005 г., в който са формулирани 2 специфични цели, запазени и допълнени по съдържание в актуализирания документ през 2008 г.

Стратегическа цел 1: Утвърждаване на община Габрово като конкурентна туристическа дестинация на националния и международния пазар

Целта определя цялостния подход на Общината по отношение стимулиране на развитието на туристическия бизнес. Особено внимание е отделено на популяризиране на туристическия продукт “ГАБРОВО” чрез дейности за маркетинг и реклама. Планирани са също дейности за ефективно информационно обслужване на туристите. Изграждането на нова и поддържането на съществуващата инфраструктура също са част от тази цел.

По целта е постигната средна степен на изпълнение през оценявания период. Към Общината работи Консултативен съвет по туризъм и ежегодно се разработва Програма за развитие на туризма. През 2009 г., с цел популяризиране на туристическия продукт и представяне на марката „Габрово” на туристическия пазар, е разработен маркетингов план в областта на туризма.

Сдружение за устойчив туризъм „Узана”, в партньорство с Община Габрово, реализира проект „Опазване на биоразнообразието в местността „Узана” чрез устойчиво управление на територията”. Финансирането на стойност 140 000 лева е предоставено по Финансов механизъм на Европейското икономическо пространство.

Община Габрово реализира проект „Узана – врата към сърцето на Стара планина” по Програма ФАР на стойност 239 733 евро. По проекта са създадени посетителски информационен център и екопътека.

През 2009 г. на всички кръстовища в гр. Габрово са поставени двуезични табели и стрелки към туристическите обекти на стойност 18 800 лева.

През 2010 г. е проведен конкурс и са избрани лого и мото на туристическа дестинация Габрово. Отпечатани са рекламни материали за местата за настаняване и за културните институти, изработени са сувенири за м. Узана на обща стойност 10 830 лева за оценявания период.

Община Габрово участва всяка година на туристическите борси в София, Варна и В. Търново. Установено е добро партньорство с други общини, с които Общината участва на изложенията с общи щандове с цел популяризиране на региона като туристическа дестинация. Активно е сътрудничеството и с други партньори в бранша като ПП „Българка”, Регионална туристическа асоциация „Стара планина”, туристическите информационни центрове в страната, посетителски информационен център „Узана” и др.

През 2010 г. са проведени национални екоинициативи в местността Узана, включващи велорали „Узана 2010”, откриване на велопарк, радиоекспедиция, младежки лагер „Знам и мога”, множество атракции като спускане с тролей, работилница от природни материали, масов старт по колоездене и др.

Усилията на Общината и реализираните дейности, както и инициативата на местния туристически бизнес, водят до повишаване интереса на туристите и плавно покачване на броя на посещенията през първите 5 години на оценявания период. С 26.8% е нараснал броят на реализираните нощувки през 2009 г. спрямо техния брой през 2005 г. Като следствие от общата икономическа стагнация, обаче, през 2010 г. има рязък спад на туристическите посещения в общината (34.7% спад спрямо 2009 г.). Броят на нощувките през 2010 г. е по-малък дори в сравнение с 2005 г.

Таблица 11. Брой нощувки през периода 2005 – 2010 г.

	2005 г.	2006 г.	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.
Брой нощувки	73 808	83 848	83 772	95 542	93 578	61 030
в т.ч. от българи	65 615	71 270	67 854	76 522	82 349	54 793
от чужденци	8 193	12 578	15 918	19 020	11 229	6 237

Върху тенденциите в развитието на сектора негативно се отразява и недостига на квалифицирани кадри, което от своя страна понижава качеството на обслужване. В Професионална гимназия по туризъм – Габрово се подготвя квалифициран персонал за ресторантьорство, хотелиерство, хлебопроизводство, сладкарство и икономика. От 2006 г. в Технически Университет Габрово е въведена нова магистърска програма за обучение в областта на туризма. Въпреки това туристическите фирми изпитват недостиг на подготвен персонал. Квалифицирани специалисти мигрират в чужбина и към други утвърдени туристически региони на страната, което се дължи основно на значителните разлики в нивото на заплащане. Недостатъчно внимание се отделя от страна на фирмите за обучение на персонала, което също води до влошаване качеството на предлагания продукт. От друга страна собствениците на туристически фирми не оценяват обективно съотношението между качеството на предлаганите услуги и очакваната цена, което в редица случаи отблъсква клиентите.

Поради липса на средства в бюджета, маркетинговата политика на общината не е достатъчно ефективна. Основно се разчита на вътрешния туристически пазар, преобладава краткосрочния престой на туристите, предимно през уикенда. Въпреки процеса на разширяване и обновяване на хотелската база, недостатъчно е постигнато за предлагането на качествен туристически продукт с високо ниво на обслужване.

Стратегическа цел 2: Прилагане на ефективна политика за управление на туристическите ресурси – запазена в актуализирания ОПР 2008 г. със същото наименование

Дейностите по целта са насочени към поддържане и опазване на природните и културно-исторически обекти на територията на общината с цел увеличаване на посещенията им от туристите. Развитието на разнообразни форми на специализиран туризъм (културно-исторически, селски, екотуризъм, планински (рекреативен) туризъм и др.) също е елемент на целта.

По целта е постигната **средна степен** на изпълнение, главно поради недостатъчно средства в общинския бюджет за изпълнение на планираните дейности.

Направен е ремонт на сгради, общинска собственост в с. Боженци, със средства от общинския бюджет (69 910 лева). Осигурено е поддържането на туристическата инфраструктура около крепостта „Градище” на стойност 11 000 лева. Поставено е специфично фасадно осветление на културни институции, паметници, църкви, спортни съоръжения, мостове, осветени са фигурите в парка на смеха пред ДХС на обща стойност за оценявания период 49 204 лева.

Със собствени средства всяка година Общината изгражда нови туристически екопътеки (обща стойност за периода – 31 563 лева) в направления Шипка, Узана, Соколски манастир, Градище, Боженци, Борики, Люляци, Яворец и др. Изградени са също пътеки в районите на кметски наместничества Кози рог, Балани, Райновци, Зелено дърво, Армени, Здравковец, Чарковно и др. Изградени са също кръгови маршрути Чарковно – Потока – Чарковно и Костенковци – Колишовци на обща стойност 17 600 лева. Издадени са каталози, представящи специализираните видове туризъм (селски, културен и др.) на стойност 1 930 лева.

Степен на изпълнение на приоритет 4: По приоритета е постигната **средна степен** на изпълнение. Необходими са още усилия за разнообразяване на предлагането и въвеждането на нови туристически атракции, както и засилена маркетингова кампания. В сътрудничество с местните туристически фирми, бизнес подкрепящите организации и други партньори, трябва да се търсят пътища за задържане на квалифицираните в туристически професии кадри в общината. Допълнителни усилия са необходими също за повишаване на капацитета на заетите в туристическия сектор, за да се отговори адекватно на изискванията на посетителите.

Приоритет 5: Развитие на институционалния и административен капацитет.

Този приоритет е нов – не е включен в ОПР 2005 – 2013, а е заложен при актуализацията на ОПР през 2008 г. Приоритетът е планиран в съответствие с националните документи и възможностите, които се разкриват по Оперативна програма „Административен капацитет”.

Административният капацитет се изразява в ефективността на администрацията и способността ѝ да предложи качествено обслужване на гражданите, умението на централните и местните власти да изготвят своевременно подходящи стратегически документи и плановете им за изпълнение. Основното предизвикателство пред общинските и областните администрации в оценявания период е ефективната подготовка на проектни предложения, управление на проекти и пълноценно усвояване на финансовите ресурси, предоставени на страната по финансовите механизми на ЕС.

Приоритетът има две специфични цели и четири операции.

Стратегическа цел 1: Ефективно управление и организация на общинската администрация

По тази цел са заложени две операции, свързани с **оптимизиране на административните структури и работните процеси и прозрачност, отчетност и контрол на дейността на общинската администрация и редица дейности.**

За изпълнението на тази цел са:

- ✓ реализиран проект „Модернизиране на административното обслужване в Община Габрово чрез развитие и предоставяне на качествени електронни услуги за гражданите и бизнеса” по Оперативна програма „Административен капацитет“ на обща стойност 636 720лв.
- ✓ Обмен на опит в областта на добрите управленски практики и въвеждане на модерни техники за организационно развитие в рамките на проект „Развитие на устойчива градска среда, посредством междурегионално сътрудничество” ОПРР, на обща стойност 269 476 лв. В рамките на проекта е извършено аналитично проучване на областите и формите за осъществяване на ПЧП; актуализация на правилата за осъществяване на ПЧП в общинската администрация; обучение на служители за осъществяване на ПЧП и популяризиране възможностите, които предоставя ПЧП. Разработени са правила за осъществяване на ПЧП.
- ✓ Разработено ново допълнително меню и предоставяна информация на сайта на Община Габрово с цел осигуряване на прозрачност, отчетност и контрол на дейността на общинската администрация.
- ✓ През 2009 и 2010 г. са провеждани анкети с граждани за измерване на удовлетвореността от предоставяне на административни услуги;
- ✓ В рамките на подобряване обслужването на гражданите и бизнеса е предвидено разработване и приемане на пакети с правила и инструкции за служителите, работещи пряко с гражданите (включително технологични карти на административните услуги и административните процеси), които са изготвени в края на 2010 г. Предстои утвърждаването и внедряването на технологичните карти;
- ✓ Въведен е 24-часов горещ телефон, на който всички граждани могат да съобщават за проблеми и нередности, както и да получават информация за интересуващите ги въпроси, свързани с работата на общинската администрация и предоставяните услуги;
- ✓ Преместен е Отдел ГРАО в основната административна сграда и е извършено преместване на архивите от селата в Община Габрово;
- ✓ Въведена е система за контрол на достъпа в администрацията;
- ✓ Разширяване на обема на предоставяната по инициатива на общината информация на гражданите по реда на ЗДОИ

В допълнение са подадени и 2 проектни предложения в ОПАК – за транснационално сътрудничество в областта на доброто управление и въвеждане на механизми за аутсорсинг и в областта на управление на човешките ресурси в администрацията.

Постигната е много *висока степен на изпълнение* на тази цел, макар и операциите да са частично изпълнени.

Стратегическа цел 2: Развитие на качествени административни услуги за гражданите и бизнеса

Предвидени са две операции за изпълнение на тази цел: Подобряване на обслужването на гражданите и бизнеса и Пълно въвеждане и пълноценно използване на възможностите на е-управление. Извършени са редица дейности като:

- ✓ Внедрена е Система за управление и сигурност на информацията по стандарт ISO 27001:2005;
- ✓ Разработени са Вътрешни правила за едновременно движение на хартиени и електронни документи в администрацията в резултат на проект „По-добро обслужване чрез електронно управление в Северозападен(СЗ), Северен централен (СЦ) и Североизточен (СИ) район за планиране Оперативна програма „Административен капацитет“;
- ✓ В края на 2010 г. е проведена процедура за доставка и внедряване на нова АИС;
- ✓ Разширен е броя на предлаганите on-line услуги и са проведени кампании за популяризирането им, както и популяризиране на предимствата при използване на е-услуги;
- ✓ Разработени са 7 бр. електронни услуги в рамките на проект „Модернизирани административното обслужване в Община Габрово чрез развитие и предоставяне на качествени електронни услуги за гражданите и бизнеса” по ОПАК;
- ✓ Разработени са 20 електронни услуги по проект „По-добро обслужване чрез електронно управление в Северозападен(СЗ), Северен централен (СЦ) и Североизточен (СИ) район за планиране”;
- ✓ Изграждането на Частна Виртуална Мрежа (VPN) на Община Габрово, свързваща сградата на общината със сградата на “Местни данъци и такси” и десетте кметства с цел отдалечен документооборот е изпълнено в частта на свързаността на дирекция «МДТ», а функционирането на връзката с кметствата ще започне през 2011г.;
- ✓ Създаването на е-архив на администрацията е изпълнено в частта: цифровизация на архивите по гражданско състояние.

Община Габрово участва много активно в отворените схеми по оперативните програми, като процента на успеваемост е висок. Подготвени са и са реализирани голям брой проекти за подобряване на техническата и социалната инфраструктура, както и повишаване на административния капацитет в областта на предоставянето на по-качествени услуги за гражданите и бизнеса. Към момента и в условията на рестриктивен бюджет Община Габрово има сключени договори за изпълнение на 17 проекта на обща стойност 147,7 млн. лв. и възстановени средства в размер на над 33 млн. лв. Проектите са ориентирани главно към постигане на стратегическите цели на ОПР. Целите на проектите са обвързани с възможностите за финансиране и ресурсите на Общината.

Тези резултати говорят за изградения капацитет в общинската администрация за подготовка на проекти и усвояване на средства, както и работа в партньорство между общините и с областната администрация, което е потвърждение, че целите на този приоритет са изпълнени в голяма степен.

Цялостната оценка за изпълнение на този приоритет *е много висока степен на изпълнение.*

III. Оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси

Финансова осигуреност на ОПР

Индикативните финансови таблици към ОПР и актуализираните таблици посочват необходимите ресурси за реализация на плана. Очакваните източници са: национално финансиране – държавна субсидия, собствени приходи, европейски структурни, кохезионни и селскостопански фондове и други ресурси (частно финансиране и други донори).

Общинският бюджет ежегодно предвижда средства, както за отделните общински програми, имащи пряко отношение към реализацията на ОПР, така и по отделни функции, съгласно Единната бюджетна класификация. В разходите по функции се предвиждат не само средства за инвестиции за постигане на плановите цели или за дейности, свързани с реализация на плана, но и за текуща издръжка на персонала и за дейности, нямщи пряко отношение към плана. Връзката между ОПР и

Общинския бюджет не може добре да бъде открито, при сегашната практика на разработване на двата документа.

За периода 2005 – 2010 г. Община Габрово има сключени договори за изпълнение на 17 проекта на обща стойност 147,7 млн. лв. и възстановени средства в размер на над 33 млн. лв. Проектите са ориентирани главно към постигане на стратегическите цели на ОПР, свързани с приоритетно развитие на икономиката на основата на знанието и повишаване на конкурентоспособността ѝ, развитие и модернизация на техническата инфраструктура, подобряване качеството на живот и социалната инфраструктура, повишаване на административния капацитет, изграждане на партньорства на различни нива (общинско, областно, регионално), възстановяване и опазване на околната среда и развитие на екологичната инфраструктура. Целите на проектите са обвързани с възможностите за финансиране и ресурсите на общината.

При реализацията на ОПР са използвани човешки, информационни, организационни и финансови ресурси от изброените по-горе източници.

Ефективността на човешките ресурси може да бъде измерена точно само, ако се отнесе количеството вложен труд под формата на човекочасове, човекодни или човекомесеци към получените резултати от реализацията на целите, заложи в плана. Тъй като резултатите се измерват с различни индикатори и в различни несъпоставими мерни единици, то такава точна оценка не може да бъде направена. Не са използвани докрай човешките ресурси. Не е създадена планираната специализирана група за наблюдение изпълнението на ОПР. От друга страна активната работа от страна на общинската администрация по разработването, изпълнението и управлението на общински проекти, имащи пряко отношение към постигането на плановите цели, също е ангажирали определени човешки ресурси от различни отдели и дирекции на Община Габрово. Съществена част от експертите, които работят по реализацията на различните проекти и в този смисъл по изпълнението на плана са повишавали своята квалификация в областта на проектното управление. Това обаче важи в най-голяма степен за общинската администрация, в известна степен до структурите в областта на образованието и културата, младежките организации и неправителствения сектор и в съвсем малка степен за неправителствените организации и в по-малка за бизнес - структурите.

Информационните ресурси имат пряко отношение към човешките. Организацията на дейностите по наблюдението на изпълнението на Общинския план за развитие показва, че поддържането на информационните масиви не е на достатъчно добро ниво, необходимата информация за изпълнението на дадена цел, операция, дейност се събира трудно и от различни източници, което натоварва различен брой специалисти от общинската администрация. Експертите от общинската администрация са доказали, че могат да разработват качествени проектни предложения и да печелят проектно финансиране, но многото на брой проекти води до риск от недостиг на капацитет за изпълнение и управление на тези проекти. Съществува и друг риск – изоставане и невъзможност за постигане на поставените стратегически цели в ОПР.

Организационните ресурси са свързани с нивото на административен капацитет на структурите, имащи отношение към реализацията на ОПР на Община Габрово. Добрата организация изисква не само добре подготвени кадри и богата информационна база, но и наличието на методологии, на функционални връзки между отделните звена, на добре структурирани управленски процеси по разработването, приемането, мониторинга, актуализирането и отчитането на ОПР и отделните планови цели и мерки. Това е област в която е направено малко.

IV. Организация, изпълнение и наблюдение на ОПР

Всички стратегически документи трябва да имат система за мониторинг (наблюдение) и оценка на изпълнението, заложена в началото на изпълнение.

Основният въпрос на оценката е „дали вършим правилните дейности“ и тя е насочена преди всичко към степента на постигане на целите, а също и на постигнатите действителни в сравнение с очакваните резултати. При извършване на оценката е важен и въпросът дали поставените цели са постигнати посредством използваните средства, дали получените резултати и наблюдаваните въздействия наистина са резултат от реализацията на политиката/програмата, а не от други обстоятелства. Необходимо е да сме сигурни, че наблюдаваните резултати наистина са възникнали в резултат на осъществяваната програма, а не в резултат на други фактори.

Наблюдението е част от регулярното управление на прилагането на плана и изпълнява основна функция: обратна връзка и предотвратяване на рисковете пред изпълнението на предвидените дейности и в резултат на това, на стратегическата цел и приоритетите.

В ОПР 2005 – 2013 на Община Габрово е записано, че наблюдението на изпълнението на плана се извършва от специализирана група за наблюдение. Групата за наблюдение разглежда и утвърждава индикаторите за мониторинг на изпълнението на плана, периодично извършва преглед на постигнатия напредък, разглежда резултатите от изпълнението на мерките и степента на достигането на целите, разглежда резултатите от междинната оценка, ако такава е възложена, ежегодно подготвя доклад за изпълнението на плана, който кметът внася в Общинския съвет, прави предложения за усъвършенстване на плана, както и за преразпределяне на средствата по мерките, програмите и проектите.

В интервюта с експерти беше установено, че такава група не е конституирана. В този смисъл препоръка на екипа е в оставащия период да бъде създадена такава група за мониторинг, която да включва експерти от всички ключови звена, ангажирани с проследяване на изпълнението и напредъка и физическите индикатори.

ЧАСТ 3: ЗАКЛЮЧЕНИЯ, ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ

I. Заключение

Оценяваният период 2005 – 2010 г. обхваща две важни за икономическото развитие на страната събития – присъединяването на България към Европейския Съюз и световната икономическа и финансова криза. В периода на разработване на Общинския план за развитие, който съвпада с предприсъединителния период на членство в ЕС, и актуализацията му през 2008 г., заложените приоритети и цели са съобразени с очакваното действие на Оперативните програми. След присъединяването на страната към ЕС през 2007 г. последва период на съгласуване и адаптиране на дизайна и механизмите на програмите от една страна и от друга изграждане на капацитет у бенефициентите за усвояване на европейските фондове. Този период съвпадна със световната икономическа криза, която се отрази негативно, както на икономическото развитие на страната, така и на действието на европейските инструменти за подкрепа. Периодът съвпада и с една задълбочаваща се тенденция на неблагоприятна демографска структура – застаряващо население, ниска раждаемост и отрицателен прираст.

1. Степен на изпълнение

Като цяло е постигнато близко до средно ниво на изпълнение на приоритетите, като по-високо е то по отношение на социалната инфраструктура и институционалния капацитет, а най-ниска е по отношение на някои части от базисната и екологичната инфраструктура и формулираните цели за икономическо развитие. Това се дължи основно на нереалистично заложените цели в плана, които са много и твърде амбициозни. Това обаче е продиктувано от следването на Методическите Указания на МРРБ за разработване на ОПР, което предполага включване на дейности и проекти на всички социално-икономически партньори, както и необходимостта всички нужди на общината да бъдат обхванати в него, като предпоставка за кандидатстване за финансиране по европейски програми.

2. Структура и цели на ОПР

- ✓ В ОПР една част от предвидените мерки/операции за постигане на целите са трудно измерими, защото са неточно формулирани или се прекриват с други операции от други приоритети – например има известно припокриване между операции в приоритетна ос 3 и 2 по отношение на инвестициите в социална инфраструктура. Вероятно до това е водел социално-икономическия анализ по време на предходното планиране. С оглед на променящата се среда, финансовата криза и задълбочаващите се демографски изменения е необходимо в следващия стратегически и планови документ да бъдат препоредени и ясно разделени целите и операциите в отделните приоритети.
- ✓ По някои от приоритетите са заложили твърде много специфични цели (приоритет 3 е с 22 специфични цели), което е трудно изпълнимо. Някои от набелязаните мерки по различните приоритети и специфични цели се повтарят (не буквално, а като съдържание) или са сходни. При изпълнението на ОПР се осъществяват проекти, които допринасят едновременно до реализирането на повече от една операции, специфични цели и приоритети. При отчитането това води до припокриване на дейности и средства, което затруднява проследяването и оценката на резултатите и на ефективността на изразходваните ресурси.

3. Изпълнение и наблюдение

- ✓ Представена е и информация за постигането на заложените в плана индикатори. За някои от операциите и съответно – индикаторите е трудно и дори невъзможно да се набере нужната информация за резултати и вложени средства, тъй като при изработването им не е било съобразено от къде (коя институция, организация) в последствие ще се ползва информацията.
- ✓ При планираното – т.е. в индикативната финансова таблица към ОПР, са посочени необходимите ресурси за реализация на плана и очакваните източници. Прави впечатление, че реализацията на инвестиционните проекти включени в ОПР, е силно зависима от външно финансиране.
- ✓ Разработеният механизъм и инструментариум за наблюдение на изпълнението на плана се нуждае от доработване и допълване, както и от формализиране на структурата (ръководни служители от Общинска администрация), която да носи пряка отговорност за наблюдение изпълнението на ОПР. Нужно е да се разработи механизъм, от който да става ясно на всеки един етап от подготовката и реализацията на мерките кои са участниците и каква отговорност носят. За да се усъвършенства процеса на събиране на информация за отчета, с цел прозрачност и лесна проследяемост е препоръчително да се разработи форма на отчет на изпълнението, в който точно и ясно да се посочва какви средства са планирани за реализацията на дадена мярка и каква част е изразходвана от тях към даден момент. Изготвената отчетна форма трябва да съдържа информация и за източника на планираните и изразходваните средства, като по този начин по-лесно ще се отчита каква част от средствата, заложили по другите програми, разработени от Общината в изпълнение на ОПР, са изразходвани за целите на ОПР.

- ✓ Анализът на изпълнението показва, че Общината в максимална степен се е възползвала от възможностите за финансиране на политики и проекти, предоставени от държавен бюджет и структурни фондове. Общинската администрация е разработвала и подавала проектни предложения към всички ОП в рамките на приложимото. Още по-важно е да се отбележи много високата успеваемост в печеленето на проекти и високата степен на изпълнение, което идва да покаже съответствието на качеството на проектите с правилата и изискванията на съответните програми и Управляващи Органи и натрупаният капацитет от страна на общинската администрация.

4. Актуализация

Екипът не счита, че се налага цялостна актуализация на ОПР с оглед на оставащия период на изпълнение и подготовката и програмирането на следващия стратегически документ. Необходимо е обаче да бъде прецизирана системата от индикатори с оглед осигуряване на възможност за по-добро отчитане на изпълнението на ОПР и последваща оценка. Също така трябва да се вземе предвид при планиране на следващия програмен период и да се преразгледат приоритетите и целите с оглед на отпадане на нереалистични цели, избягване на припокриване между отделните цели и операции.

II. Основни изводи

1. Бъдещата приложимост на общинския план за развитие ще зависи от детайлното описание на една работеща и ефективна системата за управление, наблюдение и оценка на плана, която ще подпомогне изпълнителната власт и органите на самоуправление в общината, както и отговорните административни звена за постигане на европейските стандарти за добро управление.
2. Нужно е допълнително да се доразвият и прецизират индикаторите за резултат по такъв начин, че да позволяват да се измерят резултатите от изпълнението на всяка от заложените в плана мерки като се разграничи изпълнението чрез проектно привлечени средства и чрез партньорство с бизнес структури. Особено важно да се изяснят принципите на допълняемост. Така ще се засили ефекта - там където е необходимо и ще се осигури възможност за финансиране от СФ, в рамките на публичните или ПЧП. Особено е важно приоритетните частни инициативи да бъдат допълнени с публични мерки и конкретни проекти, подсилващи желаните ефекти на първите. Друго важно изискване е реализацията на интегрирани проекти в които публичните „твърди” мерки се допълват с „меки” мерки. По този начин ще се осигури необходимата аргументация и защитимост на всеки един от проектите, заложен в тези програми
3. Една част от целите и операциите са така заложен, че тяхното изпълнение не е във възможностите на Община Габрово – такива са една част от операциите в приоритетна ос 1 и приоритетна ос 3, те попадат извън възможностите на Общината и в националните политики и програми. При следващото планиране на ОПР Община Габрово трябва да прецизира този тип цели и операции.
4. Някои от целите и мерките са надобщински, т. е. тяхното изпълнение не е във възможностите на Община Габрово. В документа е голяма тежестта на Приоритет 1, което носи риск – планът се отваря към бизнеса, без да има механизми за наблюдение и контрол, както и средства да реализира операции/мерки в този приоритет. Ролята на Общината е най-вече да предостави среда на бизнеса – от гледна точка на инфраструктура, административно обслужване и процеси. В този смисъл ОПР е постигнал висока степен на изпълнение на приоритет 5.
5. Следва да се разграничат възложените на Общината задължения и последващите ги финансови ангажименти, произтичащи от налагането на европейско законодателство (например в областта на

енергийната ефективност и околната среда) и за тях да се търси държавно субсидиране, тъй като те не могат да се планират (да се следва принципа: който налага – той плаща);

6. При програмиране на следващия ОПР е добре да се допълни с една отделна, свързана с устойчивото развитие на община Габрово цел. Това означава създаване на мрежа от самоподдържащи се системи, които са едновременно икономически ефективни, обществено полезни и в хармония с околната среда. Изграждането на такива системи може не просто да реши голяма част от настоящите проблеми на общината, но и в същото време да преобърне цялостната представа за град Габрово - като един от „най-зелените” български градове. При „зелените” градове се цели развитието на урбанизираната територия с минимализиране на „екологичния отпечатък” за всеки отделен индивид. „Зелените” градове, осъществени на този етап на социално-икономическо и технологично развитие, са подчинени на принципа на екологичен обществен транспорт и максималното му използване за сметка на транспортни средства, които нарушават околната среда. Това ще рече, че се залага предимно на електрически, водородно-задвижвани или соларни транспортни средства и велосипеди и се насърчава придвижването с обществен транспорт, а не с лично транспортно средство, което увеличава ефективността за околната среда. Крайъгълен камък при определянето на един град като „зелен” е количеството отделяни от него емисии на въглероден диоксид и други вредни за атмосферата вещества. Това е и целта на използването на екологично-чисти превозни средства, въвеждането на ограничения за използването на автомобили, рециклирането на отпадъците, използването на възобновяеми енергийни източници, и не на последно място- следването на техническите изисквания за строеж на енергийно-ефективни сгради.

III. Препоръки

1. Да се доразвие и прецизира системата от индикатори за резултат, за да позволява измерване на резултатите от изпълнението на всяка от заложените в плана мерки. Добре е да се направи разграничение между изпълнението чрез проектно привлечени средства и чрез партньорство с бизнес структури.
2. За оставащия период на действие до края на 2013 г. да се определят целеви стойности за всеки от индикаторите, които точно и ясно да посочват конкретните количествени цели, които следва да бъдат достигнати;
3. Да се приложи по-ефективна системата за управление, наблюдение и вътрешна оценка на плана, която да отчита напредъка по ОПР, включително приноса на бизнеса и другите организации и институции на територията на общината, чиято дейност допринася за постигане на набелязаните цели;
4. Да се изработят и приложат конкретни действия и механизми за осигуряване на информация и публичност за изпълнението на ОПР, напр. кръгли маси, обсъждания, секторни срещи-дискусии и др.

Всички данни включени в доклада са верни, пълни и изчерпателни.

Докладът се изготвя в един оригинал и едно копие.

Ръководител на проекта:.....

Камелия Калоянова

ПРИЛОЖЕНИЯ

Приложение 1: Разпределение на индикаторите за изпълнение на ОПР на Община Габрово 2005 – 2013

Приложение 2: Съответствие на стратегическите цели на ОПР на Община Габрово с Приоритетите на ОСР на Област Габрово 2005 – 2015, Плана за развитие на СЦР и НСРР